

VÄLIS-EESTI

Nr. 7

JUULI

1938

Koguteos „Välis-Eesti tegelased”,

mis pidi ilmuma kongressiks, ilmub ettenägemata takistuste pärast sügisel. Seega on ka ettetellimise tähtaeg pikendatud kuni 30. augustini 1938. a.

Teose ettetellimine maksab

välismaale \$ 1.—

Eestis, Lätis, Leedus ja Soomes Kr. 2.50.

Väljaandja

Välis-Eesti Ühing.
P. O. Box 100, Tallinn.

KÕIGE LÄHEDAM SÜDAMELE — SÜNNIMAA
LUGEGE

PÄEVALEHTE,

OLETE ALATI KODUMAA SÜNDMUSTES TEADLIK

VIIBIDES KODUMAAL — KÜLASTAGE KINDLASTI

PÄEVALEHE RAAMATUKAUPLUSI

TALLINNAS, PÄRNU MNT. 10 ja PIKK TÄN. 2

SOOVITAME SUURES VALIKUS:

KÕIKI EESTIKEELSEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNA-
PLAANE, VAATEKAARTE j.n.e. KÕIGI EESTIS ILMUVATE
AJAKIRJADE PEALE TELLIMISTE VASTUVÕTMINE.

LASTE RÕÕM

ON AINULAADNE EESTIS ILMUV LASTE AJAKIRI.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSE ÜHISUS

TALLINN — EESTI, PIKK TÄN. 2. OMA TEL. KESKJ. 428-83

VÄLIS-EESTI

JUULI, 1938

Nr. 7

10. AASTAKÄIK

Rohkem usku oma rahvuslikku väarikusse!

J. Kristelsteini 3. ülemaailmsel Välis-Eesti kongressil peetud kõnest.

Rahva elus leiab aset alaline arenemine, milline on kõige rohkem soodustatud sellises ühiskonnas, kus rahvas ise oma orgaanite kaudu on oma saatuse määrajak, või seal, kus valitsev enamusrahvus sellist rahvuslikku arengut ka teistele soodustab. Rahvuslikus riigis, nagu seda on ka Eesti riik, suudab rahvas omandada kõrgema rahvusliku kultuuri ja muutuda suuteliseks rikastama kogu inimkonna kultuuri varasid.

Väliseestlased on olude sunnil välja kistud rahvuslikust ühiskonnast ja sellepärast on nende iseseisev rahvuskultuuriline areng suuresti takistatud ning selline arenemine võib sündida ainult tiheda kontakti kaudu kodumaaga, millise kontakti kõvendamiseks kodueestlased pidevalt peavad kaasa aitama, kui ei taheta, et väliseestlased satuvad ümberrahvustamise hädadohtu.

Väliseestlased on laiali paisatud üle kogu maailma, neid asub peaaegu kõikides maailma riikides ja kõikide rahvaste keskel. Väliseestlasi asub riikides, kus nende rahvusliku omapära säilitamine ja rahvuskultuuriline areng on soodustatud, neid asub aga ka riikides, kus selline areng on ohustatud asuriigis valitseva rahvuspoliitika tõttu.

Eesti rahvusriikluse organismis asuvad väikearvulised vähemusrhuvused on kahtlemata sellises enamsoodustatud seisukorras, kus nende rahvuskultuuriline areng takistamatult võib sündida. Eesti rahva, võiks öelda, tähelepanuväärivaks omaduseks

on igasuguse rahvusliku agressiivsuse puudumine. See omadus, hoides meid vaba igasugusest šovinismist, õilistab, suursugustab meie rahvast sisemiselt ja väliselt.

Rahvusliku agressiivsuse puudumine meie rahva juures ei tähenda, nagu ei omaks eestlased rahvusliku enesekaitse tahet. Sellist tahet on meie rahvas korduvalt tõendanud, mida meie võime jälgida külluses meie rahva vaheldusrikkast ajaloost.

Samuti ei puudu eesti rahval võimed ja seesmist jõudu rahvuslikuks ekspansiooniks, kui see on vajaline rahva jõutagavarade ärakasutamiseks. Niipea kui meie rahvas oli saanud tagasi liiklemisvabaduse möödunud sajandi seitsmekümnendatel aastatel, leidis aset hoogne väljarändamine, mis alguses oli suunatud Venemaale ning osaliselt ka Ameerika Ühendriikidesse, hiljem teistesse maadesse.

Meie väliseestlaskond, kes praegu arvuliselt umbes üks neljandik meie kodueestlaste koguarvust ehk üks viiendik kogu meie rahvast, moodustub seega meie rahvuslike jõutagavarade ülejääkidest, mis ei ole leidnud mitmesugustel põhjustel rakendamist siin Kodu-Eestis.

Väliseestlased, elades koos kompaksete asundustena, hoiavad võrdlemisi hästi alal oma rahvuse ja ei allu ümberrahvustamisele ka siis, kui ei puudu rahvuslik surve enamusrahva poolt, nagu seda eriti just on võidud tähele panna Venemaa eestlaste juures.

Üksikult asuvad väliseestlased, olles alaliselt ümbritsetud võõrast rahvast, ka ilma erilise rahvusliku surveta valitseva rahva poolt, kaotavad oma rahvuse ning rahvustuvad ümber, milline protsess veel kiireneb segaabiellude puhul. Selle juures edendab tähtsat osa eestlase kiire kohanemise-, assimileerumisevõime, nagu seda oleme võinud küllaldaselt jälgida võõrsil viibivate eestlaste juures. Meie tuntud Ameerika eestlaste tegelasi dr. Peeter Speek on jälginud eestlaste ümberrahvustumist Ameerikas pikema aja kestel ning vaatab selles asjas õige pessimistlikult tulevikku. Mina ei jaga täiel määral seda pessimismi, kuid arvan siiski, et vähemalt 50% -ne kaotus meie rahvale ei ole liialdatud, see tähendab iga teine eestlane, kes rändab Ühendriikidesse — rahvustub ümber. Kui see oleks nii, siis poleks see veel kõige pahem sest, nagu väidab Ameerika Eesti Liidu esimees Jüri Annusson — Ühendriikides, selles suurimas ümberrahvustamise katlas maailmas, toimub kiiresti amerikaniseerumine isegi itaallaste ja sakslaste juures, olgugi et viimastel, s. o. sakslastel, töötab selleks hiigla organisatsioon, et Ameerika sakslasi oma rahvusele alal hoida.

Võiks leida õigustust selleks, et väikerahva liige, elades mõne suure rahva keskel, võtaks omaks selle rahva keele ja omandab selle läbi kõik suurrahva kultuurihüved. Kuid meie võime jälgida viimasel ajal huvitavat nähet, et eestlased rahvustuvad ümber ka väikerahvaste hulgas elades. Võime seda jälgida Soomes, kus seda küll soodustab väga ligidane rahvaste sugulus, kuid võime seda jälgida ka Lätis, kus niihästi keelte kui ka rahvaste tõu ja iseloomade tugev erinevus seda kuidagi soodustada ei tohiks. Siin on tegemist erinevate nähtega, mis välja kutsutud eestlaste asuriigi suurest rahvuslikust agressiivsusest ning erisunnalisest vähemusrahvuste poliitikast.

Rõõmustava nähtena võiks kinni naelutada, et Siberist viimaste aastate kestel kodumaale saabuvad vähesed optandid ei ole näidanud ümberrahvustamise tundemärke, isegi mitte laste juures. Kuid need on ela-

nud eesti asundustes, kus nad on võinud omandada ka emakeelset algharidust. Ka Kanadas, kus eestlased omavad asundusi, on rahvuslikud kaotused võrdlemisi väikesed. See näitab, kui tähtis oleks väliseestlasi asustada kompaksete asundustena, kuid siin pörkame sagedasti individualistlikkude kalduvuste vastu, mis eriti linnades kuidagi tihedamaks kooseluks organiseeruda ei lase.

Ei tohiks küll leiduda eestlaste hulgas neid, kes võiksid nüüd Eesti taasiseseisvumise 20. aastapäeval kahelda Eesti tõulises väärtuslikkuses, kuna nüüd juba meie oma ajaloolaste poolt on tõestatud, et eestlased muistsel iseseisvuseajal on omanud väga kõrget kultuuri. Nad on olnud võimelised hiljem aastasade kestel enesesse sulatama teisi rahvaid, kes sisekolonisatsiooni teostamiseks meie maale olid toodud. Nii orduaja lõpul, peale suuri laastavaid sõdu siia asustatud väga mitmesugustest rahvustest kolonistid on lühikese ajaga sulanud eesti rahvasse, sama protsess on aset leidnud pärast Põhjasõda ja hiljemini käesoleva sajandi algul on see toimunud siiatoodud saksa kolonistidega.

Kui praegusel ajal leiab aset ümberrahvustamine väliseestlaste hulgas, siis mängib selle juures teatavat osa kahtlemata usu puudus eesti, arvuliselt ikkagi väikerahva (kui praegu võrrelda teistega) kultuurilisesse ja poliitilisesse missiooni, ning eesti rahvusliku omakultuuri võistlusvõimesse meie ajastul.

Ei tohi ka selle juures unustada, et väliseestlaste arusaamised ja vaimulaad siin mitmeti erinevad kodueestlaste omast. Vanemad väliseestlased, kes on välja rännanud meie riikliku iseseisvuse tagasivõitmisel, on kas mitte sugugi või väga puudulikult informeeritud kodumaal valitsevaist oludest. Väliseestlased, kes välja rännanud hiljem, meie omariikluse ajal, on seda teinud mõnel isiklikus elust asetleidnud vapustusel või ebaõnnestumisel, mille tõttu nende juures esilekerkinud kibestustunne on nende usku Kodu-Eestisse kõigutanud.

Siin tuleb igatahes teha kõike selleks, et nende väliseestlaste juures seada jalule

3. Ülemaailmse Välis-Eesti kongressi pidulik avakoosolek „Estonia“ kontsertsaalis.

Vaade lavale, kus esinevad Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi ning Aluksne Eesti Haridusseltsi segakoorid.

usku Kodu-Eestisse ja tema tulevikku. Iga-sugused kahtlused tulevad kindlasti kaota-da. Meie, eestlased, kui tahame end tunda kindlaina seesmiselt ja väliselt, peame loomulikult ise omama usku Eesti riiki ja tema tulevikku ning tema ajaloolisesse missiooni siin Läänemere kallastel, kus meie oleme asunud enam kui tuhat aastat.

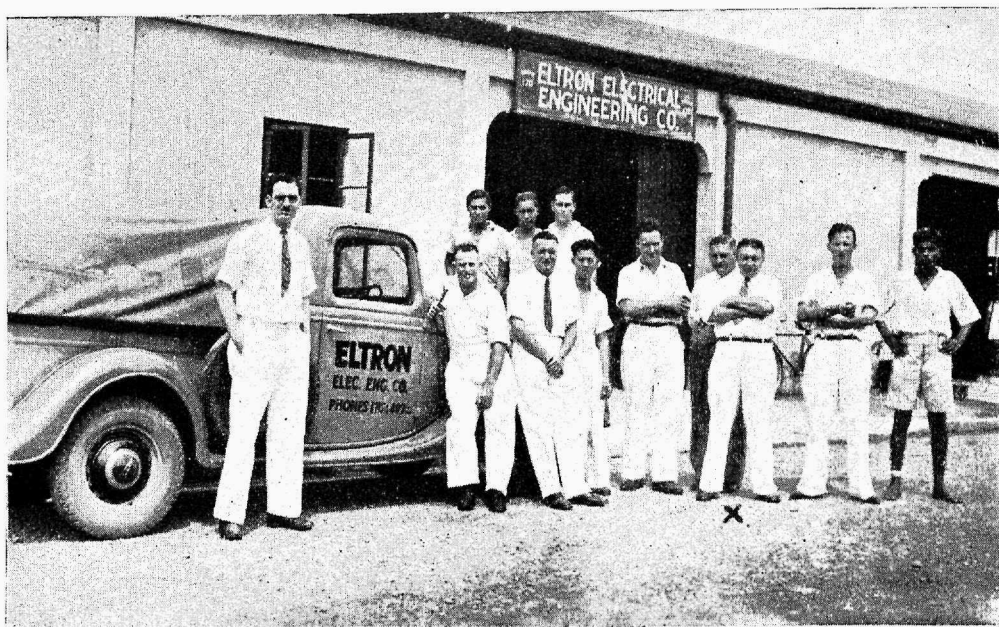
Kui meie hõimurahvas ungarlased või-vad vaadata tagasi tuhandeaastasele riik-lusele, seda enam võime meie seda, kuna on kindlaks tehtud, et ungarlased on hil-jem rännanud oma praegusesse asukohta Doonau orus. Meie ajutisele iseseisva riik-liku elu katkestamisele tuleb vaadata kui okupatsioonile, nagu seda päris õieti on väitnud lugupeetud peaminister Eenpalu. Ka ungarlased on kannatanud okupatsioo-nide all ning ka seal on näiteks Türgi okupatsioon kestnud poolteist sajandit.

Meie peame üldse kaotama kalduvuse Eestile tema praeguse väikese rahvaarvu tõttu omistada väiksuse tunnust. Jälgides

meie rahva ajalugu, leiame sealt eesti rah-vaarvu kohta väga suuri võnkeid, kus tõus sagedasti vaheldub langusega, ja lõppude-lõpuks ei olene rahva suurus ja tublidus tema arvust, vaid seesmisest elujõust ja vaimust, mis tema omab .

Sellepärast ei ole küll kusagil maailmas väliseestlastel vaja häbeneda eestlane olla, kuna Eesti, olgugi arvuliselt praegu väi-ke, ennast küllaldaselt silmapaistvalt on esindanud rahvastevahelisel areenil.

Meie viisaastakute järele korduvad Vä-lis-Eesti kongressid peavad kujunema koh-tadeks, kuhu koonduvad kodu- ja väliseest-laste ühised juhtivad jõud, väliseestiliste rahvuskultuuriliste ja nendega seotud ka majanduspoliitiliste küsimuste arutamiseks. Siin kuuleme hädadest, mis valitsevad vä-liseestlaste asukohtades. Siin jõuame ot-susele, kus ja mil kombel kodueestlased võivad ja suudavad oma avitavat kätt ula-tada väliseestlastele. Siin omandavad ka väliseestlased elava kontakti kodumaaga.

K. Mäeseppa „Eltron Electric'u“ tehase töölised.
Keskul (ristiga märgitud) K. Mäesepp.

Elamusi Fidži saartel, keset Vaikset ookeani.

Kookuspähkli ja suhkrupilliroo saarestik ning uus kullamaa.

Konst. Mäesepp.

Pikkade aastate takka praegu ühes abikaasaga kodumaal puhkusel viibides kasutan juhust, et jutustada „Välis-Eesti“ lugejaile mõnda oma elukäigust ja praegusest kodukohast — kaugest Fidži saarestikust, mis asub Vaikse ookeani keskel, Lõuna-Ameerika ja Austraalia vahel.

Eestist lahkusin ühes perekonnaga 1926. a. lõpus Austraaliasse, Sydneyse, kus viibisin kaks aastat, töötades elektrotehnikuna ja ka orkestrandina. Seejärel sõitsin Fidži saartele, kuhu olin saanud kohapakkumise suhkruistandusse. Sõit Austraaliast saartele kestis aurikul ainult mõne päeva, Eestist aga tuleb sõita sinna läbi Suessi kanali ja Austraalia

ning reis kestab seitse nädalat. Kuid võib sõita ka P.-Am. Ühendriikide kaudu, mil juhul aeg lühendub ühekuuliseks. Iga poolteise nädala takka käivad saarte sadamaisse kahe laevaliini suured ookeaniaurikud, hoides saartega tsivilisatsiooniuhendust nii Austraaliast kui Ameerikast.

Päralejõudmisel töötasin suhkruistanduse veskites elektrotehnikuna kaks aastat, kuni 1931. a. veebruaris saare tulvas tuulispask ja uputus, mis uhtus ära kõik istanduse ehitused ja elamud. Tolles troopilises hurrikaanis, millest tõi telegrammilisi teateid kogu maailma ajakirjandus, hukkus saartel sadandeid inimesi ning hävisid mitmed linnad ja lugematul arvul vähemaid inimesi.

laid ja varandusi. Särgiväel — see oli kõik, mille jättis torm, — läksin saarte pealinna, Suva'sse, võttes end lahti suhkrustandusest. Algasin Suvas omaette elektriäri, ning seitsme aastaga on ta nüüd kasvanud küllalt suureks. Minu ettevõttes on praegu ametis kümme töolist-valget, ning teisel eestlasel-elektrikul Schmidt'il kellega koos jagame kogu „elektriasjanduse-monopoli“ saartel, on töölisi 8 meest.

Aga ega valge inimene saartel mingit musta tööd ei teegi, ta saabki olla vaid mõni eriolukorras, erioskuslik ametnik, tööde järelvalvaja, oskustööline või ettevõtja. Sest lihttöö teevad ära pärismaalased ja siserännanud hindud, hiinlased ja jaapanlased.

Välja arvatud hulgalised vulkaanilised, kookostaimestikuga kaetud, merest väljaulatuvad kühmud, mida kohapeal saarteks ei nimetatagi, Fidži saarestik koosneb 180 saarest, ning üks neist, keskmise suurusega, Vitilevu, millel on 560 miili rannajoont, on asupaigaks ka Fidži pealinna Suva'le. Pealinnas on elanikke 50.000, neist 10.000 valget.

Palavaim aastaaeg Fidžil on jõulud. Temperatuur saartel on kõrge aasta läbi. aga siiski, — kuigi higi jookseb, — võib eurooplane, tihti duši all käies, ka sellise kliimaga väga hästi harjuda. Öösel magamiseks tarvitatakse saartel ainult pidžamat, lina võetakse kattedeks vaid külmimal aastaajal — juulis.

Saarte tähtsaimaiks rikkuseallikaiks on kopra (kuivatatud kookospähkli) ja pilliroosuhkru väljavedu, ning viimase 3½ aasta kestel, seejärel kui saartel avastati rikkalikud kullalademed, ka kullakaevamine. Juba praegu töötavad saartel kaks suurt kullakaevandust. Kookospähkel aga oli sõdurite toitainena eriti hinnas Maailmasõjas, ja veel hiljutini, kui maailma raputasid uued sõjakartuse krabid, tõusid ka kookospähkli hinnad järsku tunduvalt.

Fidži saarte kaunitar.

Foto C. Meyer.

Maa päriselanikke, fidžilasi, on saartel 60%. Ülejäänud on hindud, keda on vedanud ja veavad veel praegu kuni 500 inimese ümber aastas sisse suhkrustanduste omanikud Indiast, makstes neile palgaks 1 šilling päevas. Siin, inglise asumaal, palgatakse hindusid, pärismaalaste kõrval, ka politseinikeks. Harilikult hindu elab saartel vaid Indiasse tagasimineku sihiga, hoiab oma viletsast palgast aastate jooksul kokku mõned veeringud, suhkrustanduste laevad viivad ta tagasi kodumaale ning asemele värvatakse uued. Hindu, vastandina pärismaalasele, on oma iseloomult valelik ja varas. Hiinlasi saartel palju ei ole, aga see-eest on nad enamikus jõukad, tegeldes vaid aednikena ja kaupmeestena.

Fidži saarte angliikaani pastor läheb jumalateenistusele täies „ametrüüs“.

Pärismaalane ise Fidži saartel aga on suurepärase looduselaps, — kunagi ta ei kurda, — alati naerab ja on heasüdamlik. Fidžilased kõik käivad palja jalu, kuid elavad puhtalt, bambusest hüttides, kus ka põrandad on kaetud puhtate mattidega, ning hüti elanik enne alati pühib jalad, kui ta astub hüti sisesusse. Äraelamine saartel tegelikult midagi ei maksa, ja pärismaalastele piisab vaid kartulitaolisest tapioca'st ja banaanidest. Kuna saarte ümber meri ja jõed saartel kubisevad kaladest, on pärismaalased ka innukad kalamehed. Kalastamisega tegelevad ka need vähesed jaapanlased, keda võib Fidžil leida.

Pärismaalased on enamikus katoliku usku, paljud neist on ka seitsmepäeva adventistid või jälle inglise kiriku liikmed. Väljasuremise märke fidžilased ei avalda, nende arv on viimase 25—30 aasta kestel püsinud konstantsena, kuigi ühes eurooplasega saartele sissetunginud tsivili-

satsioonipahed on teda endisega võrreldes tervislikult siiski tunduvalt nõrgestanud. Kõrtsi jooma võib fidzilane minna vaid politsei eriloaga. Oma käitumises on fidžilased eranditult väga sümpaatsed. Omavahelises läbikäimises valitseb nende vahel täielik „kommuuna“, — kõik, mis kellelgi on, jagab ta meeleldi teistele. Kui fidžilasele näit. kinkida kümme naelsterlingit, läheb ta kohe kauplusesse, ostab saadud rahaga igasugust kribukrabu, laadib kauba autosse, viib kodukülla ja kingib oma sõpradele, sugulastele ja võhivõrastele juba samal päeval. Isegi seda ei imesta fidzilane, kui ta naaber tema äraolekul hütist tema tagant võtab tarvitamiseks kas või tema viimase särgi, — sest ta teab ka, et naaber toob selle tagasi, kui tarvis.

Ainsad loomad saarestikus on hobune, lehm, kits ja süütumat liiki väike metssiga. Linnuriigis see-eest valitseb suur mitmekesisus, palju on papagoisid ja muid kirjusid linde. Peale selle elab saartel ka m o n g o, rotitaoline loomake, kelle tõid saartele umbes 50 aastat tagasi suhkruislanduste omanikud, et nad hävitaksid istandustest ussid, — ja praegu pole saartel ühtegi ussi.

Nagu tähendasin, tegutseb saartel peale minu veel üks elektriäri ja -kaupluse omanikke-eestlasi, hr. Jul. Schmidt. Enne meid oli Fidžil vaid üks elektritarvete äri, mis kuulus kellelegi inglasele. Kuna inglane lahkus saarelt, ostime koos härra Schmidtiga temalt „elektrikaubanduse“ eesõiguse ja jagasime ta endi vahel. Müüme oma kauplustes elektriarmatuure, raadioaparaate, elektripatareisid jne. Kullakaevandustes töötab kolmas eestlane saartel, Jüri L o o p, kes järgmisel aastal tahab tulla kodumaale tagasi ühes naisega, et siia jääda ja siin maja osta.

Saartel elab ka neljas eestlane, nimega M e y e r, kes on Fidžil olnud juba 40 aastat. Ametilt on ta fotograaf ja käib mööda saari ringi,

KÜla Fidžis.

Foto C. Meyer.

näidates pärismaalasile pisiaparaadi abil helifilmi. Alati aga on ta rahu- puuduses ja pole 40 aasta kestel endale midagi kogunud. Elu saartel on ju niivõrd hõlpus, et võib saada läbi ka rahata, — eurooplane saartel paratamatult muutub laisaks.

Nüüd, kus mu lapsed juba on sirgumas suureks, olen hädas neile eesti keele õpetamisega, — poeg, kes 17-aastasena äsja lõpetas keskkooli, enam eesti keelt ei mäleta (pealegi tema ema, minu abikaasa, on vene- lanna). Seepärast temale ja tütrele, kes praegu 9-aastane, viin kodumaalt kaasa ka kogu eestikeelseid raama-

tuid. Umbes viie aasta pärast, likvi- deerinud Fidžil oma ettevõtte, kavat- sen tulla kodumaale tagasi, kuna eriti minu abikaasale elu troopikas on muutumas tüütavaks. Pojale, kes tuleval aastal jätkab õpinguid Ox- fordil ülikoolis, Inglismaal, juba olen leidnud sobiva suvituspaiga Eestis, kus ta võiks ka õppida ära oma isa emakeele.

Minu aadress kaugeil Lõunamere saartel on: Eltron Electric Company, Suva, Fidji, — kuhu mulle palun kir- jutada kõiki vanu sõpru, kelle aadres- sid olen kaotanud.

Juuli, 1938.

Eestlaskonda üle maailma seob „Välis-Eesti“.

Lugedes „Välis-Eestit“, teate te, kuidas elavad ja teotsevad väliseestlased. Lugedes „Välis-Eestit“, ei jää te võõraks kodumaale!
„Välis-Eesti“ pakub huvitavat ja silmaringi laiendavat lugemismaterjali!
„Välis-Eestit“ tellides ja lugedes ei näe te kodu kasvavat mitte ainult kaugelt, vaid ka lähedalt!

Jälle Austraalias.

Muutunud ja siiski endine Sydney. — Austraalia suurpidustused. — Vastuvõtt Eesti Seltsis. — Austraalia eestlased on rahul oma eluga.

Mag. J. Lukats.

Seejärele kui k. a. algul Austraalia kaudu olin tulnud Uus-Meremaale, kulus mul aeg esialgu ümbrusega uuesti tutvumiseks, siis ülikoolitöös, ja nüüd, millal on saabunud vabamaid hetki, püüan täita ka mitmete Austraalia eestlaste soovi ning kirjutada kodumaale oma muljetest Austraalia eestlaste elu-olu kohta.

Sydney, kuhu Vanast Maailmast jõudsin päralt 26. jaanuaril 1938. a. omab minu silmis otse mingi sentimentaalse tähenduse mulle, kuna pöördusin sinna tagasi, et temaga pikkade aastate vahemiku järele oma tutvust uuendada otsekui mingi mu teise kodumaaga. — Sydneys, veerandsada aastat tagasi, koos paari teise vanema eestlasega, panime aluse Austraalia eesti kolooniale — temas asutasime esimese austraalia eesti seltsi.

Ja kui tollel jaanuarikuu varahommikul, lõunamaa päikese tõusus mind ja minu perekonda merehiiglane „Oronsay“ Londonist tulles läbi Jacksoni ning Woolloomooloo (loe: uuliumulu) lahede kandis jälle Sydney sadamasse, ning kui siis laevapardal kellegi kaasreisija suust kuulsin ühe tuttava lauluviisikese ümismist armsast Sydneyst, siis härdusin ka mina. Uskusin, et siin, kus leidub ka tänapäeva tõhusamaid eesti asundusi ja kus mind ka varem alati armastusega on vastu võetud, ootab mind sõbralik ja küllalt soe vastuvõtt, ning nagu kohe selgus, ootas mind ees hulk inimesi, kes mind ka tõesti hästi mäletasid ja olid mind meeles pidanud.

Aga võhivõdraski, ilma eelnimetatud tunnete tagapõhjata külaline ei saaks Sydneysse suhtuda teisiti kui ainult pooldavalt. Seda väärrib juba üksnes Sydney looduslik ilu, tema terve kliima ja alati õitsev ning igiroheline maastik, kus laiailu-paisatud sakiliste lahede kaldaid palistavad poolesaja kilomeetri pikkused suvi-

lad-elamud oma avarate lahtiste palkonitega, uppudes lilledesse.

Parajasti minu päraltjõudmisel toimusid Sydneys ka Austraalia koloniseerimise 150 a. juubeli pidustused ja, nagu nägin maandumise järele, — neid korraldati niivõrd uhkesti ja mitmekesiselt, et neis peegeldus kogu selle noore mandri võimas jõulisus ja jõukus. Pidukavas, mis juba laeva peatumisel Melbourne'is postiga Sydney Eesti Seltsilt mulle kätte toodi, võisin näha suuri sõjalaevastiku-manöövreid, Austraalia asustamise ajalugu jälgendatuna elavais piltides ilutulestikke ja terve rida muid, kolm kuud kestvaid pidustusi.

Laeva lähenemisel kaldale silmasin juba eemal rahvamurrus, teiste eesti koloonia liikmete keskel seisvat üht tuttavat, noorepärase vanahärra välimusega meest. Olin üllatunud, — see oli ju mu vana sõber Goodeberg (Kudeberg)! Siis olid ilmunud Eesti Seltsi esimees A. Norrak, juhatuseliige prl. Steinman ja rida teisi eesti austraallasi. Härra Norrak oli minu vastuvõtu korraldajaks ja võttis mind kohe oma hoole alla.

Jälgisime parajasti alanud pidulikku, 5 kilomeetri pikkust rongkäiku tänavail, mis kestis kolm tundi ning millist ajaloolist demonstratsiooni oli tulnud jälgima tuhandeid külalisi Inglismaalt, Kanadast, Aafrikast ja Indiast. Aga kuna kirjeldusi neist meeltüendavaist juubelipidustusist kindlasti on ilmunud kõigis lehtedes, piirdun siinkohal vaid selle kirjeldamisega, mida nägin-kuulsin kohaliku eesti kolooniaga tutvumisel hiljem.

Suurpidustusilt läksime prl. Steinmani poole, kelle korter asub Sydney parimas linnaosas Manly's. Linnaosa on tõesti noobel, — laiade palmi- ja araukariatealcedega ja valge liivaga mereran-

nal, kus uhked telliskivielamud, ümbritsetud lilleaetudest, palistavad asfaltteid. Oma cottage'i aias prl. Steinman kattis laua otse vabas õhus, ning varsti kõlas jälle eesti laul üle Jacksoni lahe, nagu 12 aasta eest, millal siin samuti olime korraldanud piknikke. Küllastasime siis kõik koos läheduses asuvat eestlaste Post'ide toitainete- ja piimakauplust, mis asub tänavanurgal elavas liiklemiskohas ja näib omanikele end hästi tasuvat. Ning õhtul jälgisime hiigeltulevärki kesklinnas.

Teisel päeval käisin hommikupoole visiitidega kohaliku osariigi peaministri abi, siis Eesti konsuli hr. Kaiv'i ja ka laevaliini esindaja juures, ning õhtupoole hr. Norrak lahkesti tutvustas mind üksikute eesti koloonia liikmetega.

Ettevõtliku ja iseseisva prl. O. Steinmani kõrval võib koloonia liikmete hulgas nooremapäolve silmapaistva esindajana mainida ka seltsi esimeest hr. Norrakit ennast. Ta oli koos oma noorema vennaga juba poisikesena rännanud Eestist 12 a. eest Brasilliasse, kus mõlemad töötasid rohuteadlastena. Nende isa aga oli kingsepana rännanud otse Austraaliasse. Ka vennad tulid hiljem sinna üle, ning praegu on kogu perekonnal ühine suur jalanõudeäri, suurimaid kogu Vauclose'i linnaosas. Norrakitel on oma maja, farm Sydney ligidal, ja äri juures viietoaline elukorter.

Norrakite juurest siirdusime autos vanahärra Kudeberg'i küllastama, kes praegu on juba 75-aastane ja üle 50 aasta Austraalias elanud. See mu vana sõber, kelle ainsaks vanadusetunnuseks on ta lumivalged juuksed, oskab veel väga hästi eesti keelt, tema suurepäraseid, huumoriküllases toonis kirjutatud kirjad on mulle tihti suurt rõõmu valmistanud. Kudebergil on viis täisealist last, kolm poega ja kaks tütar, kes kõik on elus end korralikult maksma pannud. Vanahärra ise on olnud suur tööstur, ettevõtja ja ärimees, omanud Sydneys ja ümbruses maju, tööstusi ja krunte, on oma enese sõnade järgi neli korda elus täielikult pankrotti jäänud

ja puupaljas olnud, kuid jälle tõusnud. Praegu ta elab koos oma abikaasaga riiklikust pensionist ja on omaga täiesti rahul.

Tegin veel mõned vähemad tutvused õhtupoolikul, ning õhtul kogunesime Eesti Selts „Eesti Kodu Linda“ banketile. Seltsi mahukas saal ja hästisüstustatud seitse tuba olid tulvil inimesi. Ja tutvustamisi mulle nagu polnukski tarvis, — kõikjal, kuhu vaatasin, nägin nägusid, mis olid tuttavad, — ainult ajahammas oli mõnelegi kortse kulmule ja halle juukseid pähe toonud. Minu juurde rühkisid teiste hulgas ka mu omaaegsed kaastöölised Eesti Seltsis, prl. Amor (nüüd proua), hrd. Sildever, Auvärt, Bergman, Silm ja teised. Suure vaevaga trügis teiste vahelt läbi sooliidne vanahärra, — endine Kauge-Ida raudtee ehitaja tehnik-ettevõtja, pärasine „Oleviku“ toimetaja, trükikoja ja Ado Grenzsteini end. maja omanik Tartus, nüüd Sydney Eesti koguduse koster ja orelimängija, sulemees ja kõnemees ja Sydney eestlaste lemmik A. Tannenthal. Liigutatult tutvustas ta mulle samas oma üliõpilasest poega.

Koosolekul saalis, mis kestis üle paari tunni, arutati väga rahulikult ja üksmeelselt kodumaa ja Austraalia eestlaste päevaküsimusi. Koosoleku lõpul liigutati mind jälle auavaldustega, eriti rohkearvulise naispere poolt, ning järgneval banketil, mis kestis kaugelt üle kesköö, võeti rohkesti sõna ning kirjeldati Austraalia eestlaste seniseid saavutusi.

Mind ja mu perekonda hellitati tähelepanuavaldustega ka meie ärasõidul Sydney'st Uus-Meremaale, — meid üllatas jälle saatjate rohkus, nende rikkalikud kingitused ja roosid. Tõendusena tagant järele, et see austus ei võinud olla kuidagi teesklemine, saadeti mulle hiljem Sydney'st mu sünnipäevaks veel kaks väga armast ning ülistavat telegrammi Sydney Eesti Seltsi ja selle esimehe ning tema perekonna poolt. Selle kõige eest kõigile minu sõpradele ja meelepidajatele südamlikum tänu!

Ringvaateid välismailt.

Eestlased Jaapanis.

Kirjanik Karl Ast'i kohtumisi eestlastega
Jokohamas ja Tokios.

„Uus Eestis“ 27. VI 38. a. kirjutab kirjanik Karl Ast oma Jaapani-reisilt, kuidas ta Jokohamas oli kohanud eestlasi. Juba kodumaalt oli K. Ast saanud ühe Jokohamas elava eestlase H. K u i k'i aadressi. Peale pikki otsimisi oli leidnud ta autojuhi abil alevi piirilt, kus algab mets, suguvenna elamu. Edasi kirjutab ta:

„Kõlistame. Jaapanis ei tule oodata ukse avamist, vaid laudkaanestiku lahtilükkamist. Kui see sündinud, seisab me ees tüübiline jaapani daam, aastatelt 45, vahest ka 50. Ta kannab tumedakirjalist kimonot ning heledat obi (obi — umbes 5 meetri pikkune ja veerand meetri laiune lint), mis keeratud mitmekordselt ümber piha ja kohendatud siis padjana selga. Ta tugevad juuksed, nagu jõhvid, tõusevad tumeda kuhjana pealaele.

„Kas härra Kuik on kodus?“ pärime inglise keeles.

Daam teeb alul abitu näo, sest ta ei kõnele inglise keelt. Kuid samas taipab ta, milise rahvaga tal tegemist, ning vastus kõlab üsna puhtas eesti keeles:

„Olge lahke, palun, astuge sisse.“

See on meile muidugi suureks üllatuseks.

„Kas olete proua Kuik?“

„Ja.“

„Ja kõnelete eesti keelt?“

„Natuke... natuke... mitte väga hästi.“

Peen hõõruma silmi: kas mitte moonudmine ja pett? Daam on ikka tõesti puhtavereline jaapanlanna.

Varsti viibime juba toas. Meie jalanõud on jäänud esikusse, sest suguvenna perekond asub tüübilises jaapani miljöös. Lakitud põrandad ja pehmed tatamid. Suuremas ruumis vaid leiame laua ja mõned toolid. Seal palutaksegi meid istet võtta. Silmapilkselt ilmub roheline tee savikruusides. Seda juuakse ilma suhkrua. Vahepeal aga märkame, et majas enam õiget jaapani vaimu ei valitse: tokonomale, mis õiges jaapani majas püha ning puutumatu, on asetatud õmblusmasin.

„Kas olete ammu juba abielus?“

„Ikka saab juba... kakskümmend viis aastat saab juba.“

„Eesti keele õppisite mehe käest?“

„Mehe käest ja eestlaste käest.“

„Missuguste eestlaste käest?“

„Noh, kus eestlased ikka elavad... Tallinnas ja Narvas... seal ma õppisin.“

Tuleb välja, et härra Kuik sattus Jaapanisse juba kolmekümne aasta eest. Olles abielunud Jokohama preiliga ning saanud kolme lapse isaks, siirdus perekond Eestisse.

Seal elati seitse aastat. Katsetati kaubelda ja asutati mitmesuguseid töökodasid, kuid ükski äri ei võtnud jalgu alla. 1926.—1928. aastani oli Jaapanist saabunu Narvas Sinovjevi vabriku volinikuks. Kuid ka too ettevõtte jäi surnuks. Pettunud luhtaminekutest, sõitis perekond tagasi Jokohamasse.

„Aga tütar jäi mul Eestimaale,“ seletab proua Kuik.

„Mis ta seal teeb?“

„Läks mehele, elab nüüd Tallinnas ja ongi eestlane. Ei tule enam tagasi Jaapanisse.“

Härra Kuik ise teenib praegu ühes suure erahaiglas, täites seal majavalitseja ülesandeid. Aastad on teda üsna halastamatult hõõrunud, kuid omades optimistlikku iseloomu ja muretut ellusuhtumist, unistab ta ikka veel uutest ettevõtetest ja... rikkusestki. Külastasime ta kodu enam kui üks kord.

„Millal ehitasite selle maja?“

„Tänavu kolme aasta eest,“ seletab jutukas vanahärra: „Ega mul siin halb pole. Vaadake ise.“

Hakkab siis seinu „lahti kloppima“. Varsti on maja kolmest küljest avatud. Kinniseks jääb vaid köök. Edasi toimub operatsioon sisemiste seintega. Need on nagu siibrid.

„Tahan, teen endale viis uut tuba, tahan — jätan ainult kaks suurt ruumi. Siin tuleb elada aastaegade järgi. Kui kõik seinad lahti — on suvila. Topin nad aga kinni, saab igale perekonnaliikmele oma tuba. Ega seda saa öelda, et jaapanlased ehitada ei oskaks.“

Mõtlesin: seal ta on — too kuuekümnenda-aastane optimist. Ega ta pole lugenud, mitu korda elu teda pikali paiskas, sest tähtis oli taastõusmine. Maja lõunapoolset külge piirab väike aeg. Aga ka pisike hoone asub seal.

„Tulge siia,“ ütleb peremees: „See on mu pühakoda.“

Astume kuuri. Põrandal näeme mitmesuguste masinate ja mootorite osi. Vana treipink on muudetud töölaauaks.

„Ma olen see mees, kui soovite teada, kes ehitas Jaapanis esimese automobiili. Nüüd sõidab igaüks autoga.“

„Aga mitte teie omaga.“

„Ma pole kade. Peasi, et nad liiguvad. Ka esimese automaat-korgi tõin ma neile. Praegu veel käib protsess, sest kui äri hakkas miljonid tooma, lasti mind direktorist lahti.“

Nüüd tõstab ta lauale kuubikujulise karbi, mille küljelaust paistab võlli ots. Võll tõmmatakse rihmaga käima. Kasti sisemus huu-gab, justkui oleksid asunud sinna vaimud.

„Siin puhkavad mu miljonid,“ seletab leidur.

Lähemat seletust pole meile enam tarviski, sest säärase kastide omanikud on ikka peretuum mobile meistrid.

„Õeldagu mistahes, aga selle kastiga olen ma lõpule jõudmas. Veel mõned uneta ööd... ja see mehhanism ei peatu enam.“

Meile jäi heasüdamlikust ning entusiastlikust vanahärrast kurvavõitu mälestus. Ta — kaunis mees — oli isegi Eesti lipu üle majaseina laotanud. Etteheiteid oli tal Eesti jaoks musttuhat, aga tagasi ihkab ta sinna kõigest hoolimata. Kui aga perpetuum mobile rutem valmis saaks! Pojad on tal veel alaealised. Üks neist käib inglise, teine jaapani koolis. Eesti keelt ei oska neist kumbki. Vastavad vabalt ainult jaapani juttu. Proua Kuik on jäänud budhistiks. Lapsed tunnevad ainult šinto-usuist harrastusi, sest seda sunnib neile kool ja eu peale. Vanahärra ise räägib: „Mul pole ega saa olemagi usku, aga ma püüan järjest kõrgemale.“

H. Kuik'i kaasabil K. Ast oli Jokohamast leidnud veel teise eestlase Luikeri, kes Jaapanisse oli asunud Venemaalt. Teenib Fordi autotehase Jokohama osakonnas. Abielus sakslannaga.

Edasi K. Ast kirjeldab oma kohtumist pr. E. Kivi perekonnaga, kellest „Välis-Eestis“ on olnud vareminki juttu ja kes on „Välis-Eestis“ kirjutanud Jokohama piimaasjandusest. Nimeit on pr. Kivil olnud enne Vene revolutsiooni Vladivostoki lähedal rikas mõis huga piimalehmadega ja linnas mitmed majad. Sellest ka tema huvi karjanduse vastu. Kevoutsioonikeerises oli pr. Kivi kaotanud kõik oma varandused ja siis oli ta asunud Jaapanisse.

Proua Kivi on 70-aastane, lesk. Abielus on olnud kaks korda. Esimesest abielust ühe venelasega on tal kaks tütart, keda tema teine mees — eestlane — oli adopteerinud. Tütred Elisabet ja Ludmilla teenivad kantseleitöös umbes 800 jeeni (nisama palju eesti kroonides) kuus, nii et perekond võib oma eluga olla kõigiti rahul.

Vaatamata suurtele varanduslikkudele kaotustele ja vintsutustele oma elus ei olevat vanaproua Kivi kaotanud siiski veel oma elujõudu ja energiat. Kodumaa vastu tundvat ta elavat huvi ja lootvat kord sinna ühes oma tütardega tagasi pöörduda.

Tokios on K. Ast kohanud eestlast pr. Kiolein'i, kes on elanud seal juba paarikümmend aastat. Ta on Soome saadiku hr. H. Valvonne perekonnas lastekasvatajaks. Igatsevat tugevasti kodumaa järele ja kavatsevati juba kodumaatekonda. Oma hea jaapani keele oskusega on ta osutanud K. Ast'ile palju teeneid.

Kuidas Karl Ast eestlasi kohtas Tseiloni saarel.

Kirjanik Karl Ast oma Kaug-Ida reisil peatus ka lühikest aega paradiislikul Tseiloni saarel. Nagu ta „Uus-Eestile“ kirjutab, on ta

sealgi kohanud eestlasi. Kuulda saades aja- kirjandusest K. Asti Tseilonis viibimisest, on temale telefoneerinud keegi Karl Asman, end. „Pallase“ kunstikooli õpilane, kes töötab juba aastaid Tseiloni ajaloolises pealinna Kandys maalikunstnikuna ja teenivat sel alal hästi, kuna singaleisi notaablid pidavat tema kunstist suurt lugu ja laskvad maalida rohkesti portreid. Muuseas olevat ta restaureerinud ka kuulsa Hamba templi seinamaalid ja freskod.

K. Asman on abielus tseilonlannaga, kes on kolmandast põlvest hollandlanna.

Nende juures elab kaasüürnikuna teine Tseiloni eestlane Nikolai Leiter, poissmees, kes on lõpetanud Tartu ülikooli ja on nüüd Kandys keskkooli matemaatikaõpetajaks, teenides 50 naelsterlingit kuus.

Asumisevõimalustest Lõuna-Aafrikas.

Lõuna-Aafrikast, Kryсна distriktist, kirjutab „Välis-Eestile“ sealne eesti põllumees R. Lätti (kes vareminki väga huvitavalt on kirjutanud „Välis-Eesti“ veergudel oma elust ja tööst põllupidajana sel kaugel mandril), et viljapuude kasvatus selles piirkonnas võtab kord-korralt suuremat hoogu. Kuigi viljapuukasvatus seal on kestnud vaid kümme aastat, on see võtnud määratu laia ulatuse. Sajad tuhanded õunapuud vääristatakse iga aasta, kuid siiski on alati nõudmine suurem kui pakkumine.

R. Lätti soovitab väljarändamishimulistele eestlastele asumist sellesse piirkonda, kuna kliimaliselt on L.-Aafrika eestlastele sobiv ja edasijõudmisevõimalusest püüdlikule isikule head. Ka ei häiri seal mingisugune sõjahirm, mis Euroopat nüüd relvastumise-ajastul hoiab alalise ärevuses. Olevat alles saadavad sobiv maa-ala, millest hr. Lätti kõneleb ka ühes oma eelmises kirjutises („V.-E.“ nr. 5, 1936). Praegu olevat veel võimalik maad omandada soodsas hinnaga, kuid maahinnad tõusvat seal järjekindlalt vastavalt sellele, kuidas laieneb aiandus.

R. Lätti on nõus ise osanikuna osa võtma suurema maatüki omandamisest ja ülesharimisest, kui ta leiab omale kaaslasi eestlaste seas.

Ontario eestlased tutvustavad Eesti kodukäsitööd.

1932. aastal loodi Kanadas kristlike noorte naisühingute algatusel uus seltskonnatööorgan sealsete mitmekesiste rahvuste vastastikuseks tundmaõppimiseks ja lähendamiseks, nimega „The Council of Friendship“ (Sõpruse Nõukogu), milline organisatsioon on tänaseks paisunud juba niivõrd suureks, et omab osakondi igas tähtsamas keskuses Kanada osariikides.

Eesti käsitööde näitus Council of Friendship'i kongressi ajal Hamiltonis.

Pildil pr. A. Poelhuber eesti nukudega.

Ontarios on organisatsioonil ka oma eesti osakond, ning organisatsiooni osariigi-kongressil 1. juunil s. a. Hamiltoni, Toronto ja St. Catharine eesti naisesindajad olid muude rahvuste hulgas korraldanud ka esinemise eestipäraste käsitöödega, nukkudega jne., olles seejuures riietatud rahvusrõivastesse. Pildil osa väljapanekuid ja üks korraldajaid pr. Poelhuber.

Eestlane Haiti saarel.

Eesti aurik „Eestirand“ on viimasel ajal korduvalt teinud reise kaugematesse maa-
desse üle ookeanide. Huvitavaim reis on olnud „Eestirannal“ neegrisaarele Haitile, Santo Domingo vabariiki. La Romanas, mis on ilus 5000 elanikega linn, euroopalikkude majadega, puhas ja tervislik, elavat ka üks eestlane kapten Leoke, kes seal on asunud järjest juba 23 aastat, nagu jutustab „Eestiranna“ kapten Nelke „Päevalehele“. Ta olevat Tallinna mees ja vend elavat veel praegugi Tallinnas. Abielus on ta hollandlannaga, kellega tal on mitu last. Lapsed olevat tublisti ameerikastunud ja eesti keelt ei oskavat. Vana kapten ise aga veel eesti

keelt polevat unustanud. Ta olevat ühel ameeriklaste suhkruvabriku ja istanduste laeval kapteniks, saades head palka.

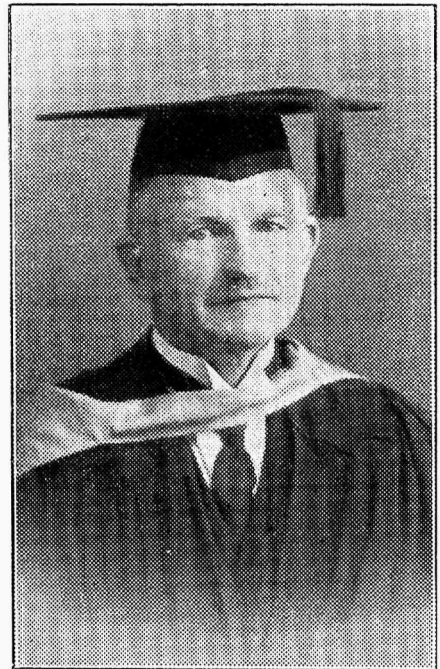
Kodumaale kapten Leoke enam ei kavatsevat tulla, kuna perekond Eestist midagi ei tea ja on kohanenud teistsuguste oludega ja teistsuguse kliimaga. Vanas kaptenis endas olevat aga siiski veel kodumaa igatsuse lõikest märgata olnud.

Mag. J. Lukats omandas Uus-Meremaal teaduste magistri kraadi.

Nagu meile kirjutab J. Lukats Uus-Meremaalt, on ta Wellingtoni ülikoolis omandanud „The Degree of Master of Science in the University of New Zealand“ (Uus-Meremaa ülikooli teaduste magistri astme), olles seega esimene eestlane, kes Uus-Meremaal on teadusliku astme omandanud.

Nagu J. Lukats edasi kirjutab, kavatseb ta oma teaduslikku tegevust Uus-Meremaal jätkata, et uurida pärismaalaste elu ja kombeid.

Kodumaast on J. Lukats kaunis pettunud ja suhtub Eestisse kibestunult, kuna ta siin oma suurtele kavatsustele ei leidnud poolehoidu.

Mag. J. Lukats Uus-Meremaa akadeemilises rüüs.

Rahvusrõivad ülemaailisel laulupeol.

Tänavusel laulupeol esines erakordselt palju maitsekaid ja stiilikaid rahvarõivaid kõikidest maanurkadest. Pildil vasakult: Harola (Valgamaa) valge rüü, Harjumaa algupärane rõivastis, Lõuna-Tartumaa rahvariie ja Audru rõivastis.

Kodumaa sõnumid.

Suurim rahvuslik sündmus Eesti ajaloos, mis kordub iga viie aasta tagant, — ülemaailine laulupidu, mis tänavu ühte langes Eesti iseseisvuse 20. a. juubeliga ja võidupühapidustustega jaanipäeval, ning millega kaunitult seoses oli ka III ülemaailmne Välis-Eesti kongress, õnnestus kõigiti hästi. Nagu endastmõistetava sissejuhatusena laulupeole juba 21. ja 22. juunil toimusid Tallinnas Välis-Eesti kongressi koosolekud ja ühised koosviibimised, ning, kui võidupüha-jaanilauupäeva hommikuks end pidulikult ehtinud Eesti vana pealinna, Tallinna Vabadusväljakule tuli kokku Eesti vabatahtlike kodumaakaitsete, — Kaitseliidu — 16.000-pealine armee mehi ja naise, oli suurspäevadest osavõtjate, — kodu- ja välismaiste küllaliste ülev vaimustus juba jõudnud oma haritippu. Paraadi võttis vastu Vabariigi president K. Päts, sõjavägede ülemjuhataja kindral-ltn. J. Laidoneri, sõjavägede

staabiülema kindral-ltn. N. Reegi ja paraadi üldjuhataja kaitseliidu ülema kindral-major J. Orasmaa saatel. Vabariigi president pidas lühikese kõne, mis anti edasi valjuhüüldajatega. Paraadi jälgisid peale eelnimetatute veel Vabariigi valitsuse liikmed esotsas peaministri K. Eenpaluga, diplomaatilise korpuse liikmed, välisriikide sõjaväelised esindajad, naaberriikide kaitseorganisatsioonide ülemad ja rida avaliku elu juhte.

Keskpäeval kogunesid Vabadusväljakule laulupeost osavõtjad 17.500 lauljat ja mängijat, kokku 569 laulu- ja pasunakooris. (Tuleb märkida, et laulupeole end ülesannud kooride arv oli veelgi suurem, kuid puuduliku ettevalmistuse tõttu registreeriti maha 92 koori 3137 üksiktegelasega). Asuti rongkäiku, kust võtsid osa ka Välis-Eesti, Soome, Läti, Leedu, Rootsi ja Norra koorid, ning, defileerides mööda presidendi ja aukülastuste tribüünist, siir-

Vanad laulupidude veteranid-lauljad.

Vasakult: 75-aastane Jaak Loks, 65-a. Juuli Ärtis ja 75-a. Hendrik Paalberg.

duti võimsas, kõigile osavõtjatele ja pealtvaatajatele jäävalt meelesööbuvas, kaunis, mitmekilomeetri pikkuses rongikäigus läbi linna Kadrioru taha lauluväljakule.

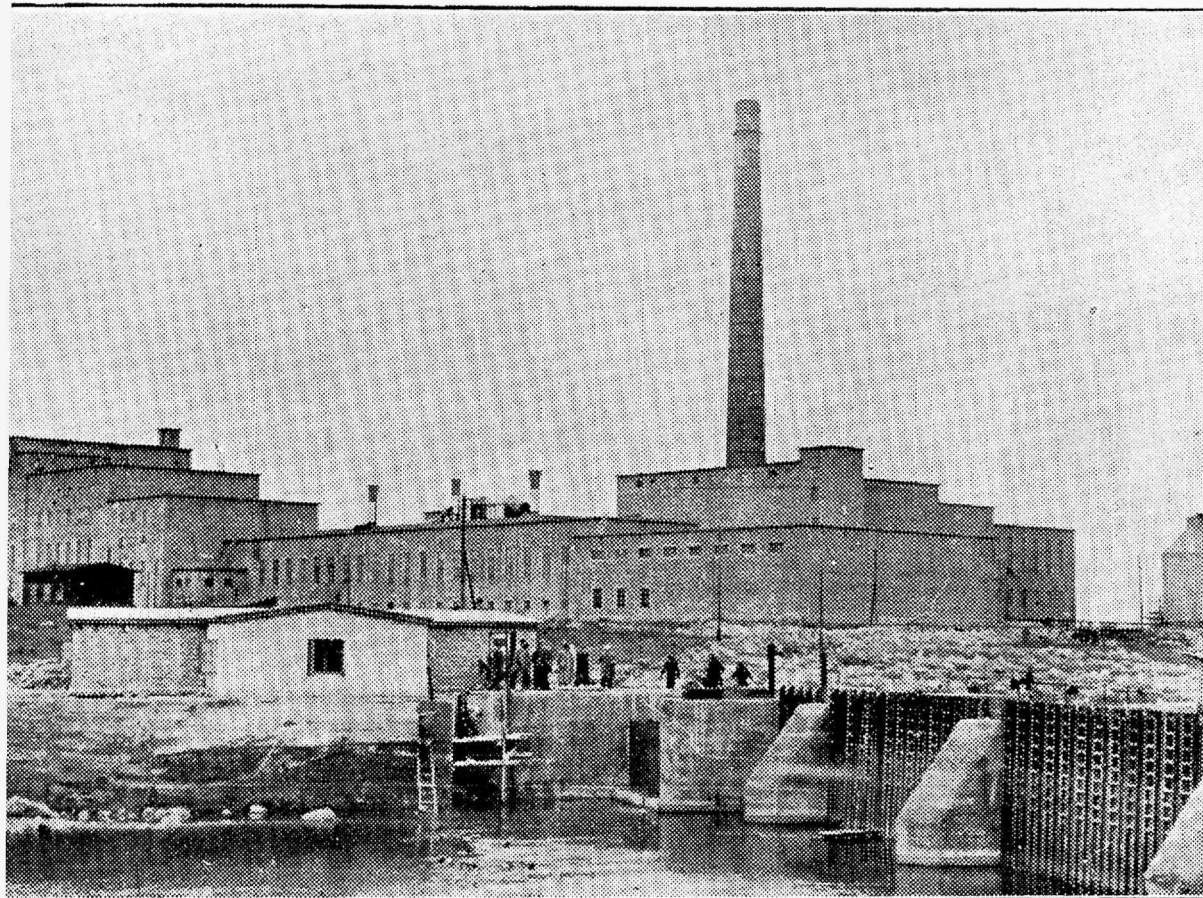
Väliseestlaste ees kandsid V.-E. tegelased maitsekalt joonistatud plakati „Välis-Eesti embleemidega ja pealkirjaga „Väliseestlased“. Esimesena sammusid väliseestlaste rivis Välis-Eesti kongressist osavõtjad ja Välis-Eesti tegelased. Neile järgnesid REHA, Aluksne ja Helsingi eestlaste laulukoorid. Väliseestlasi tervitati rahva poolt suure vaimustusega. Eriti äratasid tähelepanu Aluksne eestlased oma rahvarõivaga.

Suur osa lauljaid oli end ehtinud oma kodukoha rahvariietesse. Kogu rongkäigu tee oli palistatud tihedatest rahvahulkadest, kes saatsid rongkäiku lakkamatute vaimustuspuhangutega; ning seejärele, kui rongkäigu järele ka rahvahulk määratu jõena oli täitnud laulupeoplatsi, algas kontsert, millele ütles avasõnad Lauljate Liidu esimees prof. J. Aavik ja president K. Päts. Esimesena lauldi hümmi, mida saatsid 21 kaaripauku mäelt, ja laulupidu kuulutati avatuks. Näid oli sõna lauljail. Ja nad tegid oma töö hästi, — õnnelikult valitud, kaunid laulud tuhandete lauljate suust saavutasid kooskõla, milles elas kaasa kogu mitmekümnetuhandepäine kuulajaskond.

Teisel laulupeopäeval, jaanipäeval, kipus rikkuma piduliste meeleolu kõle mere- tuul, aga sellele vaatamata sooritati kõik laulu- ja muusikaettekanded enneolemata kindlusega. Ja kui kolmandal päeval, mil-

lal kava täitsid väliskooride esinemised, millele järgnesid jälle üldlaulukoori ettekanded, paistis jälle soe päike, tõusis piduliste meeleolu võimsas ühistundes oma haripunkti. Kutsuti lavale laulude autoreid, kiiduavaldustes lasti korrata haaravamaid laule, ning spontaanselt laulis kuni 100.000-pealine rahvahulk lauljatele: „nad elagu!“ Laulude kavas näisid kuulajatele eriti meeldivat T. Vettiku „Su põhjamaa päikese kullas“ ja M. Saare „Põhja vaim“. Viimast laulu tuli lauljail korrata koguni kolm korda. Laulupeo lõppsõnad ütles peaminister K. Eenpalu, misjärele suur rahvahulk eeskujulikult korras ja ülevas meeleolus valgus laiali, tagasi oma kodukohtadesse üle maa, milleks olid rakendatud tegevusse kümmed erirongid raudteedel, sajad bussid, autod ja muud veokid. Rõõmsal meelel olid laulupeolised tulnud kokku ja veel rõõmsamalt läksid nad laiali, et koguneda jälle viie aasta pärast, milal Eesti pühitseb ka oma 25 a. iseseisvumise juubelit.

Laulupeo teisel päeval oli ette nähtud ka laulude veerandtunniline ülekanne raadios Ameerikasse, üle Berliini, aga see ebaõnnestus juhtmete tehnilise rikke tõttu Kaunase ja Königsbergi vahel. Jaanipäeva õhtul korraldati lauluväljakul suur vabaõhuetendus sadandete osavõtjatega, milleks H. Visnapuu oli eriliselt kirjutanud näidendi: „Maa vabaduse eest“, Eesti muistse vabadusvõitluse ainetel. Massilavastust jälgis umbes 75.000 inimest ning selle lõppefektina toimus õhtupimeduses suur tulevärk. Jaanipäeva keskpäeval toimusid

Uus sulfaat-tselluloosi vabrik Kehras.
 Riiklikul ettevõttel ehitatud Eesti suurkäitis puumaterjali ümbertöötamiseks.

Kadrioru staadionil ka ühised võimlemis- ja rahvatantsupidustused, kus ettekannetes esines kuni 200 rahvatantsijat korraga. Staadionile oli ilmunud pealtvaatajaid üle 50.000-de.

Elamusi ja uudiseid Eesti suurpidustustest neil päevil Tallinnas viibijail kogunes südamele kindlasti nüüpalju, et neid saab jagada kodustele ja neid mäletada, meele tuletada mitmeks-mitmeks aastaks.

*

Riigikogu lõpetas oma töö ja läks suvevaheajale enne võidupüha ning tuleb kokku uueks istungjaguks oktoobri algul. Enne laialiminekut riigikogu mõlema koja liikmed sooritasid ühisväljasõidu Viru ranniku tööstusrajooni ja Oru lossi, kus külastasid Vabariigi presidenti K. Pätsi.

*

Eesti väliskaubandus mais on lõppenud sisseveo ülekaaluga, mis ulatub

1,3 miljonile kroonile. Möödunud aastal samal kuul tõusis väliskaubanduse passiviteet 2,4 miljonile kroonile.

Aasta esimese viie kuu kokkuvõttes on väliskaubandus tänava passivne, 9,5 miljonit krooni möödunud aasta 11,7 miljonit krooni vastu.

Käesoleva aasta väliskaubandust iseloomustab lähikäigu tunduv suurenemine, mille juures tõus väljaveos on suurem kui sisseveos.

Viie kuu jooksul karjasaadu ste eksport andis 3,1 miljonit krooni enam kui möödunud aastal. Ka elusloomade väljaveoväärtus suurenes 2,5 milj. krooni võrra. Samas ajavahemikus aga väetiste sissevedu tõusis 1,7 miljonilt kroonilt 2,5 milj. kroonile.

*

Juunikuu kestes on Eesti saatnud välisturgudele võid 29.844 tünni eelmise aasta 33.922 tünni vastu. Tänavune välja-

Üldvaade lauluväljakule esimesel

vedu on osutunud väiksemaks 12% võrra. Siin ei ole tegemist toodangu kahanemisega, vaid laadimispäevade kujunemisega.

Poolaasta või väljavedu ulatub tänavu 116,475 tünnile eelmise aasta 106.878,5 tünni vastu, olles seega 9% võrra suurem.

*

Muna on tänavu juunis Eestist eksporditud kokku 6.976.800 muna. Sellest läks Inglismaale 3.016.800, Saksamaale 3.888.000 ja Sveitsi 72.000 muna.

Muide aga ületab tänavuse aasta esimese kuue kuu munaeksport mulluse suuresti: käesoleval aastal on juba veetud välja 18.780.480 muna, mullu sama aja kestes aga ainult 15.522.480 muna. Seega on tänavu eksporditud üle 3,2 miljoni muna rohkem.

*

Eesti tööstustegevuses püsib aktiivsus. 1. mail oli eesti kesk- ja suurtööstuses kokku 58.834 töötajat, ja ehitustegevuses töötajate arv ületab möödunud

aasta seisuga 34,5% võrra. Reaalteenistus on tõusnud niivõrd mees- kui naistöölistel 4%.

Hoiused eesti rahaasutustes kasvasid mais 1,5 milj. krooni võrra, ulatudes 116,7 milj. kroonile. Kaks aastat tagasi oli hoiuseid pankades 85,6 milj. krooni. Ühtlasi on suurenenud väärtpaberite seis 12,2 miljonilt kroonilt 12,7 miljonile kroonile, ning kassatagavarad 17,2 miljonilt kroonilt 17,4 miljonile kroonile.

Väärtpaberite turu reguleerimiseks ja ehustamiseks Eestis anti uus protsentpaberite seadus, ning loodi majandusministeeriumi juure protsentpaberite emiteerimise nõukogu, kes tulevikus valvab väärtpaberite käivet ja selle laiendamist.

*

Kehras sai valmis Eesti esimene sulfaattselluloosivabrik. Seda ehitati 14,5 kuud ja läks makksa 8,3 miljonit krooni. Tööstuse aastane puutarvitus on 240.000 ruumimeetrit, puutagavara on vabrikul praegu 1½ aastaks. Vabriku toodan-

laulupeo päeval 23. juunil.

gust loodetakse välisvaluutat enam kui viis miljonit krooni aastas.

*

Eestis kogu kevade ja südasuve valitsevad vihu ja vihmane ilmastik tunduvalt parandab taliviljade seisundit, mistõttu põllusaagilootused Eestis tänavuni on võinud märksa suurenedada. Rukis ja taliniisu, eeldusel et koristamisaeg ei ole vihmane, annavad hea saagi, — külmade ilmade tõttu ainult nütheina saagilootused on nõrgemad mullustest.

*

Töölaagrid tööpõlguritele tulevad Eestis asutamisele juba lähemal ajal. Vastav seadus on juba valmis, ja selle kohaselt tööleõpetamiseks töösunduse alla käiksid kõik 18—60 a. vanused tööjõulised isikud: 1) keda tabatakse kerjamiselt või kes saadab alaealise kerjama; 2) hulkurid, alkohoolikud, narkomaamid; 3) kes oma hooletused on kuritahtlikult maha jätanud; 4) kelle ülalpidamisele kuuluvatele

isikuile tuleb anda hoolekandelist abi seetõttu, et ülalpidaja laiskuse pärast tööd ei tee; 5) kes sihilikult kõrvale hoiavad neilt kohtuotsusega väljamõistetud elatisrahade maksmisest.

*

Eesti Kulturfilmile jõudis kätte moodne helifilmiauto, millega nüüd saab teha heliülesvõtteid kõikjal. Seni saadi neid teha ainult Tallinnas, kuna mujale ei saadud sõita, sest aparaadid ei oleks pörutust välja kannatanud.

*

Välis-Eesti näitusega ühel ajal oli laulupeopäeval Tallinnas raekojas avatud ajalooline näitus. Vaatajaile erilist huvi pakkus näituse esemete hulgas piinapõik, millel keskajal karistati sõnakuulmatuid Tallinna elanikke, samuti eestikeelsed ilmalikud laulud, mis 300 aastat vana d. Luuletusi tehti õnnesoovidena kodanike pulmapäeva-

Kaks kanget Eesti teivashüppajat
Kiipsaar ja Äärma.

deks jne. Üks, pärit 1639. a., näit. kõlab järgmiselt:

„Armas kallisz kuldene Vend
Epsa ollet kuulnud End
Kui need pillid hüüavad?“)

„Sõhket Johket kauniste
Tanzicket kahs pahrieste
Senni kuie se kuckke heell
Kuhltax rõhmsat olekut vehl.

Peaxket Jallat kanckeste
Vasto mad ninck tanzicke
Neyzidele anoket zuhd.
Seda techket mitte mühd.“

Neitzikenne, kui on jergok?
Teil sahb olla Pruthi-Sergok.“

*

Viini rahvusvahelisel laulvõistlusel sai 1. auhinna eesti noor bari-tonilaulja Tüüt Kaunistik, kellele nüüd on ettepanek tehtud teenistusse astumiseks Kölni ooperisse.

*

Tähtsamaist eesti spordisaavutusi viimasel ajal võib märkida G. Sule odaviskerekordi, 75.93,5, mille ta püstitas Tallinnas 20. juunil ja mis on Eesti uus rekord, tänavune parim resultaat kogu maailmas ja maailma kõigi aegade paremustabelis teine. Eesti-Leedu jalgpallivõistlus Kaunas 12. juunil lõppes Eesti võiduga 2:0.

*

Eesti-Soome maavõistlusel 7. ja 8. juulil saavutasid teivashüppajad Äärma ja Kiipsaar harukordse tulemuse, püstitades võrdselt uue Eesti rekordi 4.02 m, mis on tänava aasta Euroopa parim tagajärg.

*

Sotsiaalminister O. Kask käis juuni lõpu poolel Berliinis ja Roomas, võttes Itaalias osa ka sealsest 3. ülemaailmsest vabaaja (Töö ja Rõõmu) kongressist.

*

Praegu on siseministeeriumil käsil Eesti valdade ja maakondade piiride ümberkorraldamine, kusjuures otsustarbekohasuse mõttes väiksemad vallad liidetakse. Tulemusena näit. üksnes Harjumaal kaob 18 valda ja jääb ainult 26, Järvamaale võetakse lisa Harju-, Viru- ja Viljandimaalt, jne.

*

29. juuni õhtul käis üle Tartu haruldaselt tugev tormi-iiil, purustades kahekordse kivimaja ja kiskudes põlised puud juurtega maast. Inimõnnetusi, tormis ei juhtunud.

*

Tallinnas, Pirita-taguses metsas luuakse lähemal ajal Zoo-botaaniline aed ühes vabaõhumuuseumiga. Aed muuseas sisaldaks ka eesti kodumaise metsloomi ja, et laiemale publikule looma-aed juba alguses oleks huvitav, paigutatakse sinna ka mõningaid eksotilisi loomi. Aia asutamiseks kulutab riiklik loodushoiu- ja turismiinstituut esialgu 20.000 krooni.

A. T.

3. ülemaailmse Välis-Eesti kongressi juhatus.

Vasakult: E. Veski, J. Peterson, J. Kristelstein, Ed. Riisman, J. Annusson ja J. Verendel.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Tagasivaade 3. ülemaailmsele Välis-Eesti kongressile.

1938. a. suvi on toonud kodumaale rohkem väliseestlaste peret kui ükski eelmine suvi, eelmine laulupidu või eelmine väliseestlaste kongress. Selle põhjuseks oli muidugi eeskätt asjaolu, et tänavusuvised pidustused toimusid Eesti Vabariigi 20 a. juubelipidustuste tähe all ja olid seetõttu eriti suurejoonelised. Teisest küljest on kannud vilja väliseestlaste seas ka see kestev organiseerimistöö, mis aasta-aastalt on muutunud ikka intensiivsemaks. Ettevalmistused kodumaale sõidu korraldamiseks algasid juba varakult. Eriti Ühendriikide eestlaste seas oli kodumaale sõidu õhin juba varakult võtnud suurt hoogu.

Kõigi nende ettevalmistuste ja kauaegse korraldustöö tulemusena kujunes ka III ülemaailmne Välis-Eesti kongress suuremaks kahest eelmisest kongressist — nii osavõtjate arvu poolest kui ka ulatuselt. Vabariigi juubeliaasta tõttu oli ka rohkem rõhku pandud kongressi pidulikele osale, koosviibimistele ja ekskursioonidele.

Kongressi eeltööd olid seekord väga põhjalikud ja need algasid varakult, kusjuures suureks kasuks olid eelmiste kongresside kogemused. Seetõttu oli võimalik kongressi tööaega ette näha ja ära jao-

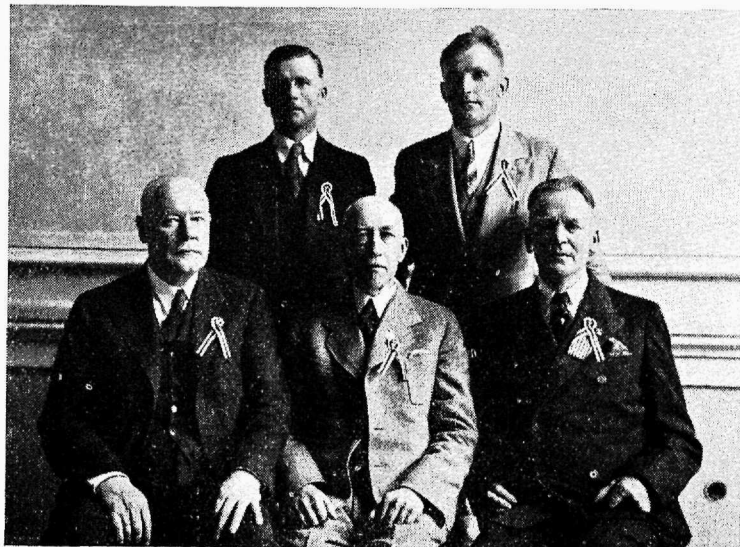
tada minutilise täpsusega. Teisiti ei oleks ka võimalik olnud kongressi laiaulatuslikku tööd läbi viia kahe päevaga. Siiski juhtus ettenägematuid takistusi. Nii jäi kongressi pidulik avakoosolek rohkem kui pool tundi hiljaks, kuna Balti ekspress, millega pidi saabuma Riia Haridus- ja Abiandmisseltsi laulukoor, hilines paar tundi. Lauljad tõttasid otse rongilt koosolekule, et seal kava kohaselt esineda.

„Estonia“ kontsertsaal, kus toimus pidulik avakoosolek, oli tähtsa sündmuse puhul nii väljast kui ka seest poolt vastavalt ehitud. Kõikjal loorberipuud. Poodiumi kohal eesti lippude vahel Välis-Eesti Ühingu lipp ja selleks puhuks kodumaale toodud New Yorgi Eesti Haridusseltsi lipp. Keskkel aga väliseestlase juhtlause: eestlaseks jään alati ja igal pool!

Pidulikule avakoosolekule olid ilmunud juba varakult välisminister K. Selter, sõjaminister kindral P. Lill, end välisminister Fr. Akel, end haridusminister N. Kann, riikliku propagandatalituse juht A. Kigaste jt.

Kell 11.10 ilmus kohale peaminister K. Eenpalu, keda saatsid haridusminister kol. A. Jaakson, V.-E. Ühingu esimees J. Kristelstein ning abi-

**3. Ülemaailmse
Välis-Eesti kongressi
mandaat-
komisjon.**

Vasakult :
J. Mölder, J. Tiro,
dr. H. Lohk, H. Neuman ja Aug. Luck.
Pildil puudub
H. Jalak.

esimehed Ed. Riisman ja V. Kargaja. Peaminister võeti vastu tervitusmarsiga. Kava kohaselt pidi austama oma osavõtuga avakoosolekut ka president K. Päts, kuid kuna ta alles Orult sama päeva lõuna paiku jõudis Tallinna, jäi presidendi osavõtt ära.

Avakoosolekule oli ilmunud rahvast rohkearvuliselt, peamiselt ainult väliseestlasi, arvult umbes 600. Podiumil asetused Aluksne Eesti Hariduseltsi ning REHA laulukoorid ja Tallinna garnisoni orkester.

Välis-Eesti Ühingu esimehe J. Kristelsteini sisuka avakõne järele esines REHA laulukoor lauluettekannetega.

Aplausi saatel tõusis kõnetooli peaminister K. Eenpalu, kes oma poole tunnilises tervituskõnes avaldas sooja suhtumist ja täit tunnustust Välis-Eesti liikumisele. Ta märkis muu seas, et Välis-Eesti liikumine peab kujunema väljaspoole tundeid, peab kujunema reaalseks liikumiseks, peab ühendama elu realiteediga.

„Välis-Eesti liikumisest on kujunenud juba omaviisi liikumine, mis on tagajärgi saavutanud, millede tunnustajateks meie ka täna siin oleme, kuigi seejuures peab silmas pidama seda, et töö on alles veel pooleli.

Selle eest meie peame muidugi kõige otsesemalt tänu ütleva meile nii kodumaisetele kui ka välismaistele organisatsioonidele, kes üle maailma elavaid eesti rahva liikmeid on kokku kasvatanud. Aga tänu ükski ei aita, kui mitte kõik need eestlased, kes elavad väljaspool Eestit, ei sisenda endale elureaalseid tunnet, mis toob endaga ühes kohuseid, mis haarab kaasa, mis kõigile paneb peale moraalse ko-

hustuse, millela eluline liikumine ei kujune kunagi kangeks ja tugevaks liikumiseks.

Ärgem unustagem, et meie sisemaal elab vaevalt 1½ miljonit inimest — eestlast. Meie aga teame, et väljaspool asub meist ligi 500 tuhat. See ei tähenda iseenesest veel seda, et meie kõike seda ligikaudu 400—500.000 eestlast suudaksime haarata ühisesse liikumisse, aga valdava osa sellest arvust peaksime ometi suutma. Rahvuse keha oma sihtide ja püüetega kõigepealt elab oma liikmete arvus. Kuid rahvuse keha elu reaalsuses elab, kasvab ja suureneb ka materiaalsest jõust, kapitalist, mida ta kokku peab kandma, sest ilma selleta ta ei oleks suuteline tsivilisatsiooni sünnitama, ei oleks ka suuteline kultuuri sünnitama. Kuid kõige selle juures, kogu vaimse kui ka materiaalse jõu kogumise juures jääb otsustavaks ikka see, kui suureks meie oma rahvaarvu suudame tõsta. Meie rahvaarvu küsimuses, mitte ainult siin, vaid üle kogu maailma, kus asuvad eestlased, meie paneme tähele, et juba teine või kolmas põlv on andumas kohapealsele kultuurile ja on allumas assimilatsioonile sügavale käigule, nii nagu see pahatühti saatuseks on: meie ei hoida oma lapsi väljaspool nii, nagu meie hoidma peame — ma ei mõtle siin hoidmist kehaliselt, vaid hingeliselt.

Kui meie täna siit loeme „Eestlaseks jääm alati ja igal pool“, siis ei ole see ainult kohustuseks meile ja kõigile teile, väliseestlastele, vaid ka järeltulijale.

Tundes eesti rahva seni ülesnäidatud sisemisi võimisi, kohustab see tunne ja seob. Ja see elu peab realiteetide pärast

3. Ülemaailmse Välis-Eesti kongressi sekretariaat.

Vasakult: G. Mägar, V. Ivask, prl. I. Elend, peasekretär B. Tiido, I. Ojalo, pr. H. Pelmas, Joh. Pals, ja O. Põld.

edasi kanduma sügavaks, eluliseks, haaravaks liikumiseks, mis üle maailma kogub ja seob tsivilisatsioonilt, kultuurilt kui ka — nii palju kui võimalik — materiaalselt ühiseks eestlaste perekaks, kes on annud eestlaste moraalselele kohustustele kanda kõike seda, mis ühenduses on vana, aastatuhandeid vana eestluse olemisega ja eestluse liikumisega.“

Hoogne tervituskõne lõppes isamaa hümniga, mida kõik avakoosolekust osavõtjad ühes laulukooridega orkestri saatel laulsid harduses ja püsti seistes.

Tervituste osas esinesid südamlikkude sõnavõttudega: Lauljate Liidu poolt adv. N. Metslov, Reisibüroo poolt direktor O. Amberg ja ÜENÜ poolt peasekretär A. Meikop. Peale selle kanti ette telegrammilised tervitused kodu- ja välismaalt, mida oli saabunud rohkearvuliselt.

Järgnesid muusikalised ettekanded laulukooridelt ja orkestrilt.

Pärast pidulikku avakoosolekut sõideti autobustel Vabadussõjas lengenute sõdurite kalmistule, kus mälestussambale asetati pärja kongressi nimel J. Kristelstein ja Kalifornia delegaat August J. Luck ning New Yorgi eesti vabadussõjalaste nimel Jan Matson ja Ehrenfried Veski. Riia eestlased puistasid mälestussambale punaseid lilli. Pühaliku toimingu lõppedes laulis REHA laulukoor „Uinuge, väsinud kotkad“.

*

Pärast lõunat kell 4 algas Kaubandus-Tööstuskoja saalis kongressi töökoosolek. Selleks ajaks oli juba selgunud kongressist osavõtjate arv. Delegaate oli 68 ja suuremal määral sõnaõigusega osavõtjaid väliseestlasi ja väliseesti tegevasi (159). Avar saal kogunes kongressist osavõtjaid peagu täis. Suured projektorid paiskasid saali heledat valgust ja filmimehed askeldasid oma aparaatide juures, et filmida haruldast kongressi.

Juhatuse laua taha asus Välis-Eesti Ühingu esimees J. Kristelstein, kes avas töökoosoleku ja pani ette valida kongressi juhatust. Otsustati moodustada kuueliikmeline juhatuse ja sinna valiti V.-E. Ü. korraldava toimkonna esimehe J. Preasti ettepanekul J. Kristelstein ja Ed. Riisman Välis-Eesti ühingu, J. Annusson ja E. Veski New Yorgi eestlaskonna esindajaina, J. Verendel Lätist ja J. Peterson Austraaliast. Sekretariaati valiti peasekretärina B. Tiido (V.-E. Ü.) ja sekretäridena O. Põld (Bostoni E. S.), I. Elend (N. Y. E. H. S.), G. Mägar (Berliini E. S.), V. Ivask (V.-E. Ü. Riia klubi), Joh. Pals (korp! Rotalia Varssavi koondis), H. Pelmas (Belgia E. R. S.), I. Ojalo (Helsingi E. S.).

Mandaatkomisjoni valiti Jaan Mölder (V.-E. Ü.), H. Lohk (V.-E. Ü. Tartu osak.), Aug. Luck (L.-Kalifornia E. S.), H. Neuman (Medicine Oru E. S.), H. Jalak (REHA osak.), Joh. Tiro (Aluksne E. H. S.).

Redaktsioonkomisjoni valiti Ed. Tiro (V.-E. Ü. Valga osak.), A. Zimmerman (N. Y. E. H. S.), J. Okelman (N. Y. E. Vabadussõjal. Ühing) ja L. Jakobson (Riia E. H. ja A. S.).

Aruandega senisest tööst ja eelmise kongressi otsuste täitmise eesmärgist esines V.-E. Ü. abiesimees Ed. Riisman, kes tegi ülevaate möödunud kongressi resolutsioonidest ja soovivaaldustest ja märkis, et neid otsuseid on möödunud aastatel teostatud suuremal määral, kui seda algul Välis-Eesti Ühingu kesorganisatsiooni ülesannetes asudes julges loota. Väliseestlaste organiseerimine on annud häid tulemusi. On tekkinud juure uusi seltsi, eriti Ameerika Ühendriigis, ja organisatsioonide tegevus on muutunud tihedamaks ning viljakamaks. Välis-Eesti seltsid oma

**Pärjapanek
Vabadussõjas
langenute kal-
mistule Välis-
Eesti kongressi
delegaate
poolt.**

**Riia Eesti Haridus-
ja Abiandmis-
seltsi lipp lange-
tatud mau-
soleumi ees.**

rõhuvas enamuses on töötanud Välis-Eesti ühingu kui keskorganisatsiooniga tihedas kontaktis. Muude resolutsioonide teostamisest märkis aruandja veel väliseestlaste ühise häälekandja „Välis-Eesti Almanaki“ muutmist kuukirjaks ja Välis-Eesti päeva järjekindlat korraldamist iga aasta novembrikuu viimsel laupäeval. Viljakas on olnud ka väliseestlaste majanduslik koostöö kodumaaga ning väljarändamise ja tagasirändamise juhtimine.

Huvitava osa kongressi töökavast moodustasid aruanded kohtadelt, mis andsid pildi organiseeritud väliseestlaskonna tegevusest mitmesugustes maailmasades, erinevates oludes ja erinevates tingimustes. Pikkema aruandeid oli esitada muidugi New Yorgi eestlaskonnal, kust esines E. Veski, ja Läti eestlaskonnal, kust esines J. Verendel, sest nendes kohtades on kõige arvukamalt elamas eestlasi ja seetõttu seal ka organiseeritud eestlaskonna tegevus eriti viljakas. Esmakordselt esinesid aruannetega kongressil New Yorgi Vabadussõjalaste ühing (J. Matson), Bostoni Eesti Selts (O. Põld) ja Washingtoni eestlaskond (Helmi Mäelo). Põlist ja Eestile kaugeks jäänud eesti asunduse Medicine Oru eestlaskonda esindas Frits Kinna, tutvustades kongressi selle asunduse huvitava ajaloo. Aruandja märkis kurbusega, et selle eesti asunduse noorem põlv on juba ümberrahvustumisel. Teisest Kanada eesti asundusest Ontario ümbruskonnast tervitas kongressi sealne eestlaskond E. Veski kaudu. Hoogsa ja soojasõnalise tervituse kandis ette Kalifornia eestlaste esindaja A. Luck. Austraaliast oli esindatud ainult Sydney eesti evangeeliumi kogudus, kelle kirjaliku läkituse ette kandis esindaja A. Kask. Kahjuks ei olnud

millegipärast saabunud esindajat Sydney eesti seltsist „Eesti Kodu Linda“, kelle esindajat oodati suure huviga. Huvitavamaid delegaate kongressil olid eestlaskonna esindajad Kaug-Idast, nimelt Harbiini Eesti Seltsi esind. dr. V. Renni ja Harbiini eesti evangeeliumi koguduse esindaja Joh. Ruuben, kelle aruanded äratasid rohkem huvi. Mitte vähem huvitav oli ka Maroko eestlaste esindaja dr. R. Peetsi ettekanne.

Et kongressi aega kokku hoida, oli palutud organisatsioonide aruandeid esitada juba varemini kirjalikult, et neid paljudatult delegaatidele kätte jaotada, mis puhul siis esindaja sõnavõtt oleks piiratud vaid tervitusega ja täiendavate andmete esitamisega. Kahjuks ei olnud kõik organisatsioonid seda siiski teinud ja nii võtsid aruanded rohkem aega kui ette nähtud. Aruanded jäidki esitamata suuremal osal Euroopa organisatsioonidel ja kongressi juhatus palus neid esitada veel tagantjärele kirjalikult, et neid võtta kongressi trükitavasse protokollis.

Kongressi teise päeva huvitavama osa moodustasid referaadid. Majandusminister Leo Sepa asemel, kes pidustuste tõttu ei saanud kongressile ilmuda, kõneles teemal „Väliseestlaste tegevuse raskendamise võimalustest kodumaa majanduses ja tööstuses“ ministriabi A. Keller ja „Väljarändamisest ning tagasirändamisest“ Jüri Annusson. Mõlemad referaadid kuulati suure huviga ja nad väärivad refereerimist eraldi. Kongressi piiratud aeg ei lubanud kavasse võtta rohkem referaate. Et aga võimaldada siiski referaatide ka teistel väliseestlasi huvitavil teemadel, leitud referaatide kirjaliku esitamise moodus. Nii esitas dotsent mag. V. Ernits referaadi „Väliseestlaste

koostöö võimalustest välissoomeugrilaste-
ga ja eesti sõpradega välismail" ja kooli-
juhataja Otto Kiisel teemal „Noor
Välis-Eesti“. Mag. Ernits oli oma refe-
raadi tulemusena esitanud kongressile
vastuvõtmiseks resolutsioonid, mis võeti
vastu sooviavaldustena. O. Kiisel esines
kongressil veel täiendava sõnavõtuga oma
referaadi kohta. Ta oli võtnud kokku oma
referaadi järgmistesse juhtlausetesse:

„Tunnustades rahvuse alalhoiu vajadust
ja analüüsides rahvuse säilitamisega seos-
ses olevaid raskusi, tuleks noorpõlve kas-
vatamisel väliseestlaste juures arendada
teadlikult ja sihikindlalt järgmisi üritusi:

1. Leida võimalusi eesti põhikeele õpe-
tamiseks üksikutes perekondades ja suu-
remates keskustes välismaal. Mõeldavad
oleksid ka rändõpetajad. Tuleks koostada
eesti põhikeele õpik ühes selle juure kuu-
luvate heliplaatidega.

2. Tuleb arendada kirjavahetuse kor-
raldamist noorte vahel eesti keele kui ka
kodumaa tundmaõppimiseks. Välis-Eesti
organisatsioonide ülesandeks oleks noorte
registreerimine ja ühiste ürituste algata-
mine ja korraldamine.

3. Tuleb kirjustada Eesti maateaduse
ja ajaloo õpikud väliseestlastele. Vajaduse
korral võiksid need õpikud olla isegi pa-
ralleelseste tekstidega. (Kõne alla võiks
tulla peamiselt eesti ja inglise keel).

4. Asutada stipendiumid kodumaal
keskkoolides ja ülikoolides väliseestlastele
riikidest, kus on arvuliselt suuremad koo-
looniad.

5. Välis-Eesti Ühingu juures tuleb ellu
kutsuda eritoimkond kõikide küsimuste
arendamiseks, mis on seotud eesti noor-
põlve õpetamisega ja kasvatamisega ning
nende rahvuse säilitamisega välismaal.“

Peale referaatide ärakuulamist asuti
kongressi tähtsama päevakorra punkti
juure, kus tuli arutusele järgneva
viie aasta töökava. Ettekandega
töökava üle esines Ed. Riisman, kes
märkis, et möödunud kongress võttis vastu
palju suundamääravaid resolutsioone ja
otsuseid, mille teostamine ulatub kauema-
teks aastateks. Nagu tegevus on tõenda-
nud, on need suunanud määratud õieti ja
jääb üle vaid määratud suunas edasi min-
na ja jätkata nende resolutsioonide teos-
tamist, mis vastu võeti eelmisel kongres-
sil.

Tähtsama küsimusena, mis vahepeal
esile kerkinud, on vaja vaid kindlapiiril-
selt otsustada Välis-Eesti liikumise suhtu-
mist Sise-Eesti poliitilistesse probleemide-
desse ja riikliku korralduse küsimustesse.
Kõneleja leidis, et on õige selles suhtes
Washingtoni eestlaste resolutsioon, mis
seab põhimõtteks, et Välis-Eesti liikumi-
ne ei sega end Kodu-Eesti poliitilistesse
siseasjadesse, vaid hindab Eesti riiklikku

arengut üldiste tulemuste seisukohalt.

Et teostada ka neid resolutsioone ja ot-
suseid, mis nõuavad suuremaid majan-
duslikke kulutusi ja kapitali, nagu võõr-
sil raskustesse sattunud eestlaste tagasi-
toomine kodumaale, väliseestlaste koolide
ja koguduste asutamine ja nende abista-
mine, õpetajate saatmine väliseestlastele
jne., jne., paneb kõneleja ette toetada
„Välis-Eesti abiraha“ fondi asutamist.

Sellega seoses järgneb teine ettepanek,
et Välis-Eesti keskusele Tallinnas tuleb
luua kindel majanduslik tugipunkt ja sel-
jatagune ning väliseestlaste kodu. Selleks
tuleks luua osatühisus väliseestlaste kapi-
talidega, mis asuks Tallinnas püstitama
väliseestlaste maja, kus võõrsilt tagasi-
pöörduvad väliseestlased leiaksid esimest
ulalust ja kus leiaksid aset kõik välis-
eestlaste ühisetevõtted.

Eriti elavat vastukaja leidis kongres-
sis „Välis-Eesti abiraha“ fondi mõte. Li-
saks Välis-Eesti Ühingu poolt fondi alus-
varaks pandud 100 kroonile teatas Riia
Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi poolt
J. Verendel, et nemad annetavad fondile
100 latti. Samuti sai kongressile teata-
vaks, et Eesti aukonsul Lätis H. Rosen-
feldt on annetanud fondi heaks 100 latti
ja kolmanda 100 latti annetamisest Välis-
Eesti Riia klubi poolt teatas V. Ivask.
Kongress tervitas kõiki annetusi suure
aplausiga. Avaldati lootust, et see hoogne
algatus ka kõikides teistes väliseestlastes
järeletegemist leiab.

Lõppeks võeti vastu üksmeelselt kõik
kongressil esitatud resolutsioonid ja soovi-
avaldused.

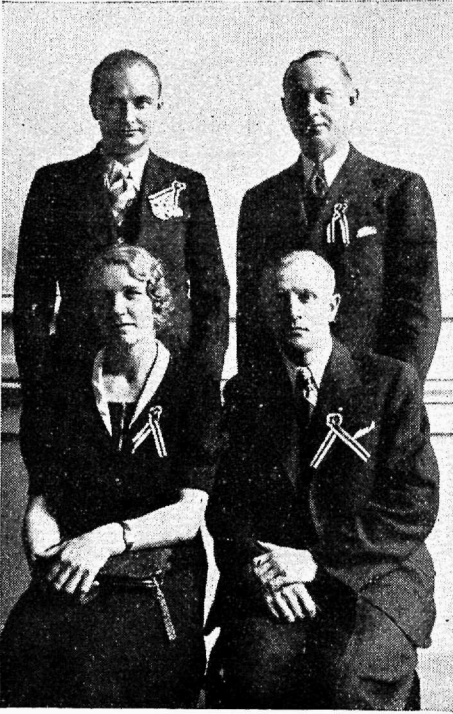
Kongressi viimane juhataja J. Verendel
ütles kongressi lõppsõnad ja tänas kong-
ressi viljaka töö eest. Lauldi üksmeelselt
„Eestimaa, mu isamaa“.

Selle järele siirdusid delegaadid kõrval-
saali lõunalauda, mis oli korraldatud
Välis-Eesti Ühingu poolt.

*

Kongressi esimese päeva õhtul leidis
aset „Estonia“ rohelises saalis bankett,
millest võttis osa umbes 200 väliseestlast.
Banketti oli omapärane selles mõttes, et
siin kohtusid maailma kõige kaugematest
nurkadest kokkutulnud inimesed, tundes
end jällegi ühise osana oma kodumaast.
Banketti austas oma osavõtuga ka pea-
minister K. Eenpalu abikaasaga. V.-E. Ü.
esimees J. Kristelstein tõstis oma klaasi
Vab. presidendi ja Vab. valitsuse terviseks,
ning avas banketi lauakõnede osa huumori-
küllase sõnavõtuga. Sõna võttis ka pea-
minister, mis tekitas väliseestlastes suurt
vaimustust, eriti, kui peaminister kinnitas
riikliku toetuse ja majandusliku abi vaja-
dust ja valmisolekut Välis-Eesti liikumi-
sele, niipalju kui see iganes võimalik.

Üldise meeoleu tõusule lisasid hoogu

3. Ülemaailmse Välis-Eesti kongressi redaktsioonikomisjon.

Istuvad: pr. A. Zimmerman ja Ed. Tiro.
Seisavad: L. Jakobson ja J. Okelman.

veel juure Helsingi eestlaste esindaja Aug. Jask'i ning V.-E. Ü. teenelise liikme dr. Hans Lohk'i hoogsad sõnavõttud.

Teisel kongressi päeval pärast koosoleku lõppu oli kinos „Helios“ filmietendus väliseestlastele. Esimeseks demonstreeriti konsul K. Kuusik'u filmi Ameerika eestlaste elust, millele suusõnalisi seletusi lisas New Yorgi eestlaste esindaja E. Veski. Filmi vaadati väga suure huviga, seda enam, et paljudki leidsid seal tuttavaid nägusid. Niisama suurt huvi äratasid ka filmid väliseestlaste kodumaale tulekust — Ameerika eestlaste ekskursioonide saabumisest ja isegi kongressi töökoosoleku avamisest, sest eelmisel päeval võetud film oli jõudnud juba linale. Kuid eriti sooja tunde väliseestlastele valmistasid filmid kodumaast, mis andsid täiusliku ülevaate kodumaa riiklikust ja majanduslikust arengust.

Filmietenduselt siirdusid delegaadid vastuvõtule peamin. K. Eenpalu juure. Vastuvõtul viibisid ka välisminister K. Selter abikaasaga, sõjaminister P. Lill, riikliku propaganda juht A. Kigasté, haridusministri abi V. Päts

abikaasaga, riigisekretär K. Terras ja kõigi pealinna lehtede peatoimetajad. Peaminister ühes abikaasaga vestlesid elavalt tassi kohvi juures väliseestlastega. Lõpuks külalised koondusid valituse koosolekute saali, kus kõik vastuvõtul viibijad päevapildistati. Siin pöördus kongressi juhatusliige Jaan Verendel peaministri poole, tänades teda kongressi nimel tema hea suhtumise eest kongressisse ja üldse väliseestlaskonda, mille tagajärjel kongress võis toimuda heade töötulemustega ning delegaadid võivad viia kongressilt kaasa parimaid mälestusi ja muljeid.

Peaminister K. Eenpalu oma vastukõnes puudutas kodumaa ja väliseestlaste vastastikuse suhtumise küsimust, tähendades, et meie ei ole mingi kehv rahvas, kelle pärast need kodumaa tütreid ja pojad, kes igale poole mööda maailma on laiali valgunud, peaksid piinlikkust tundma. Oleme kõrge kultuuriga rahvas, kes oma töödes ja toimetustes rühbib järjest edasi, et saavutada veel paremat positsiooni teiste iseseisvate rahvaste peres. Väliseestlased, kes nüüd jälle kodumaad näinud, peavad tunnistama, et siin tehakse tõhusat tööd ja et kodumaa areng jätkub pidevalt. See teadmine, mida siit võõrsile kaasa võetakse, peab eestlastele väljaspool andma suuremat iseteadvust ja elujõudu. See tunne aitab hoida ka kestvaid sidemeid kodumaaga. Väliseestlased peavad kandma eestlase nime uhkelt ja väarikusega. Kodumaa aitab selleks rahvustunde säilitamiseks jõudumööda kaasa, nii kuidas ta seda suudab, kuid väliseestlased peavad eeskätt ise hoolitsema, et nad väljas ei kaoks. Eestlased, kes siit välja lähevad, võtku tuld kaasa ja sütitagu teisi. Olge eestlased, jääge eestlasiks, püsigu katkematud sidemed kodumaaga — nii kõlasid peaministri lõppsõnad.

Kongressil vastuvõetud resolutsioonid ja soovivaldused:

Välis-Eesti Ühingu esindaja Ed. Riisman'i poolt esitatud resolutsioonid:

1) Tuleb jätkata nende otsuste teostamist, mis võeti vastu II ülemaailmsel Välis-Eesti kongressil ja millised otsused on suundamääravad või milliste läbiviimine ulatub pikemale ajale.

2) Välis-Eesti kongress kinnitab väliseestlaskonna ühtekuuluvust Eesti rahvusliku tervikuga, olles sügavasti huvitatud oma sünnimaa riiklikust iseseisvusest ja eesti rahva arengust. Välis-Eesti liikumine ei sega end Kodu-Eesti poliitilistesse siseasjadesse ega poliitilistesse vooludesse, vaid pooldab ja toetab täiel määral korda, mis kindlustab Eesti iseseisvust ja soodustab eesti rahva rahulikku arenemist.

3) Tuleb kõigiti toetada „Välis-Eesti abiraha“ fondi asutamist, et a) abistada

vöör sil raskustesse sattunud eestlaste tagasitoomist kodumaale; b) muretseda neile kodumaal töövõimalusi; c) asutada väliseestlaste koole ja kogudusi ja abistada neid; d) saata väliseestlastele õpetajaid; e) võimaldada Välis-Eesti noortele õppimist kodumaal; f) täiendada Välis-Eesti organisatsioonide raamatukogusid ja h) teostada muid seesuguseid üldtähtsusega ülesandeid.

4) Välis-Eesti ja Kodu-Eesti sidemete tihendamine nõuab kodumaal asuva Välis-Eesti keskuse suureks ja jõuliseks arendamist. Et see keskus suudaks tegutseda majanduslikult vajalike mõjuga ja tagajärgedega, tuleb asutada Tallinnas osatühisus väliseestlaste maja püstitamiseks, mis jääb vöör sil sil saabuvate väliseestlaste esimeseks koduks, Välis-Eesti organiseerimise keskpunktiks ja terve maailma eestlase koondamise sümboliks.

Välis-Eesti Ühingu Riia klubi esindaja Vidrik I v a s k'i poolt esitatud resolutsioonid:

1) Võimaldada väliseestlastele enam ja tihedamat kokkupuutumist kodueestlastega, kutsudes selleks välismaile ellu tarvilise keskkorralduse igas suuremas linnas ja väliseestlaste asunduses.

2) Saavutada korraldust välisministeeriumilt, et Eesti Vabariigi saatkonnades ühele saatkonna liikmele ülesandeks tehtaks nõuda iga eestlast abistada rahvuslike küsimustes, vaatamata selle eestlase kodakondsusele.

Eestlaste Ühingu, Washingtonis, esindaja Helmi M ä e l o poolt esitatud resolutsioon:

Ülemaailmne Välis-Eesti kongress avaldab soovi, et Eesti Vabariigi Valitsus lubaks väliseestlastel tollivabalt tarvitatud asjade saatmist omakstele, samuti kingitustepakke jõuluks ja lihavõtteks.

Välis-Eesti Ühingu Tartu osakonna esindaja dr. H. L o h k'i poolt esitatud resolutsioon:

Kauge-Ida eestlaste tagasitoomiseks Eesti Vabariigi algpäevil ühe inglise firma poolt annetatud summa järelejäänud osa — umbes 1200 inglise naela — mis on kantud riigitulusesse, nõuda välisministeeriumilt välja „Välis-Eesti abiraha“ fondi jaoks.

Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna esindaja A. R a u d s e p a poolt esitatud resolutsioon:

Läti eestlasi kui väliseestlasi ei tule välja lülitada üldisest väliseestlaste perest. Sidepidamine nendega olgu juhitud ainult ühest keskusest — Välis-Eesti Ühingust — kes juba II ülemaailmsel Välis-Eesti kongressil on tunnustatud kõikide Välis-Eesti organisatsioonide ning Välis-Eesti liikumist korraldavaks keskkorraldusüksuseks.

Pr. H. M ä e l o poolt esitatud resolutsioon

ühes V.-E. Ühingu esindaja A. A u l i k u täiendusega:

Välis-Eesti kongress palub Välis-Eesti Ühingu juhatast võtta kaalumisele ja astuda samme selleks, et propaganda ja organiseerimise läbi leida ja luua võimalusi väliseestlaste laste Kodu-Eestisse kas alg- või keskkooli saamiseks vähemalt kolmeks aastaks.

Laste kodumaale saatmist teha esmajärguliseks ülesandeks, selleks tihendada koostööd meie lähesisindustega ja tihendada usaldusesindajate võrku, kelle ülesandeks oleks ka abistada laste kodumaale saatmist.

Dr. H. L o h k'i esitatud sooviavaldus:

Astuda samme, et Vabariigi valitsus asutaks erilise valitsuse organi väljarandamise ja tagasirandamise korraldamiseks.

Mag. V. E r n i t s'a poolt esitatud sooviavaldused:

1) On soovitatav, et väliseestlased astuksid igal pool võimaluse järele kultuurilisse koostöösse välissoomlaste, välisungarlaste ja teiste välissoomeugrilastega, eriti ülemaailmse soomeugri hõimupäeva korraldamisel, ülemaailmsest soomeugri kongressidest osavõtu ja soomeugri keelte õpetamise korraldamisel vastavasis välisriikides.

2) Oleks soovivat, et Välis-Eesti kongressidest kutsutaks edaspidi aukülastajateks osa võtma ka Eesti sõprade ühingute esindajad ja et väliseestlased asuks nendega igal maal lähemasse koostöösse, eriti Eesti tutvustamisel ja Eesti keele õpetamise korraldamisel välismaal.

3) Oleks soovivat teatava määrani ulatuv koostöö ka välisbaltlaste, välis-skandinaavlaste ja välispoolakate ja teistegi Eestile sõbralikkude rahvaste välisiikmetega.

Eesti Organisatsioonide Liidu esindaja Lätis J. V e r e n d e l i sooviavaldus:

Kongress palub Välis-Eesti Ühingu juhatast kaasa aidata materjalide ja kavade saatmisega E. V. aastapäeva, ülemaailmse emadepäeva, hõimupäeva jne. korraldamiseks, samuti nagu Välis-Eesti päeva korraldamiselgi.

Akadeemilise meeskoori esindaja H. P ä r n o sooviavaldus:

Arvesse võttes seda, et Eestit Ameerikas vähe tuntakse, et Eesti välispropaganda Ameerikas on hädavajaline ja et selle teostamise üheks tähtsamaks vahendiks on laul ja muusika, missugusel alal Ameerika eestlased on juba märkimisväärset tööd teinud, peab V.-E. kongress soovitavaks üliõpilaskonna esinduskoori Akadeemilise Meeskoori kontsertmatka P.-A. Ühendriikidesse. Ameerika eestlased toetaksid kontsertmatka moraalselt ja võimaluse piires ka aineliselt, kuna see matk oleks kasuks niihästi kodumaale kui ka Ameerika eestlastele, eriti just nende organiseerimistöös.

Väliseestlaste rongikäik lauluväljale.

Esiplaanil Välis-Eesti Ühingu esindajad Ühingu lipuga, nende järel New Yorgi Eesti Haridusseltsi esindajad oma lipuga ja väliseestlased suure plakadiga, millel Välis-Eesti liikumise embleemid. Taga paistavad Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi ning Aluksne Eesti Seltsi lipud.

Mitmesugust.

Väliseestlaste osavõtt laulupeost ja ekskursioonid.

Laulupeo rongkäigule võidupühal oli kogunenud õige rohkesti väliseestlasi ja kongressi delegaate Välis-Eesti Ühingu asukoha ette, kus oli kogunemispunkt. Rivistatult sammuti koos Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi segakooriga läbi Posti ja Harju tänavate Vabadusväljaku poole, kus toimus kõikide kooride ja organisatsioonide kogumine paraadrongkäiguks. Väliseestlased said tänavatel liikudes juba siis rõhkava aplausi osaliseks. Vabadusväljakul oli väliseestlaste ja väliseestlaste kooride koht ette nähtud tribüüni kõrval. Rongkäigul sammusid kõige ees Ühingu tegelased Ühingu lipuga, nende järel New Yorgi Haridusseltsi tegelased oma lipuga ning siis suure, nägusa plakati all väliseestlased ja kongressi delegaadid. Vahetpidamata, teel laulupeo väljakuni, hoisati väliseestlastele, visati neile lilli ja pildistati rohkesti. Eriti suure ovatsiooni osaliseks said Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi, Aluksne Eesti Haridusseltsi ja Helsingi Eesti Seltsi laulukoorid.

Väliseestlased jälgisid huviga laulupeo eeskava ning vabaõhuetendust.

Eesti Lauljate Liit kui ka Eesti Võimleajate Liit, kelle korraldusel toimus järgmisel päeval võimlemispidustus, olid kongressi delegaatidele teinud erisoodustuse.

Ühel ajal kongressiga ja laulupeoga, 25.—27. juunini, oli Tallinna tütarlaste-gümnaasiumi ruumides avatud Välis-Eesti näitus. Näitus oli õige rikkalik ja külastajaid leidus rohkesti.

Näitus võttis oma alla kaks avarat klassiruumi. Väljapanekute kunstipärase paigutuse eest olid hoolitsemud kunstnikud, nii et näitus pakkus silmale mitte ainult huvitavat vaadet oma väljapanekutega, vaid ka kunstiliste ilustustega ja paigutusega. Ajakirjandus pühendas näitusele rohket tähelepanu.

Peale laulupeidu, esmaspäeval, 27. juunil, korraldas Välis-Eesti Ühingu kongressi delegaatidele ekskursiooni kahel autobusel Narva-Jõesuht. Ekskursioonist võttis osa 64 delegaati ja väliseestlast. Sõideti Haljala kaudu Kohla-Järvele, kus lõunastati ja tutvuti põlevkivitööstusega. Sealt edasi läks sõit Oru lossi, et tervitada

**Põhja-
Ameerika eest-
laste delegat-
sioon Vabariigi
presidendi juu-
res Oru lossis.**

President K. Põts
jalutab delegatsioonil
ilukmetega lossi
rõdui.

esimest Eesti Vabariigi presidenti ja tema üle anda P.-Ameerika eestlaste mälestusalbum. Kahjuks oli aga president Vabariigi valitsuse koosoleku pärast veel Tallinnas ja sellepärast tuli delegatsioonil piirduda vaid lossi ja selle ümbruse vaatlemisega. Öhtu hilja jõudis ekskursion Narva-Jõesuhtu, kus oli korraldatud villa „Capriccio's“ õhtusöök. Sealt sõideti Narva ööbima. Teisel päeval vaadati Narva linna ja sõideti Eesti-Vene piirile. Osa ekskursionist, nimelt P.-Ameerika eestlaste delegatsioon, sõitis siis teiskordselt Orule, kus neid vastu võttis Vabariigi president. Välis-Eesti Ühingu nimel tervitas presidenti Ühingu sekretär B. Tiido, kes ühtlasi esitas delegatsiooni. Pikema tervituskõnega P.-Ameerika eestlaste nimel esines New Yorgi Eesti Haridusseltsi delegaat E. W e s k i, andes presidendile üle mälestusalbumi ja rõhutades P.-Ameerika eestlaste soovi, et Eesti võtaks osa tuleval aastal New Yorgis korraldatavast maailmanäitusest. Vabariigi president kostitas kaugeltsaabunud külalisi veimiga ja tegi nendega jalutuskäigu ümber lossi. Vastuvõtt presidendi poolt oli väga südamlik ja väliseestlased olid vaimustatud meie riigijuhist. Hiljem korraldas Oru lossi komandant delegatsioonile lõunasöögi ohvitseride kasinos ning siis sõideti edasi Rakvere poole, et vahepeal Narvast väljunud teise autobuse sõitjatega seal ühineda. Vaadati Rakvere lossi varemeid, kuid et vihmane ilm ei lubanud kauemini peatuda, siis algas sõit tagasi Tallinna poole, kuhu jõuti keskööl.

Järgmisel päeval korraldas Ühingu kongressi delegaatidele ekskursionii autobusel Tallinna suurematasse tööstuskäitistesse.

Külastati Eesti Tarvitajate Keskühisuse tööstusi, Lorupi klaasivabrikut, a.-s. O. Kilgase tööstust ja Eesti kunstsarvetööstust. Vastuvõtt oli kõikjal väga südamlik ja nähtust jäi väliseestlastel parim mulje meie kodumaa tööstuse jõudsast arengust.

Kongress, laulupidu ja ekskursionid kestsid kokku poolteist nädalat. Ihusate ja rikkalikkude mälestustega valgusid väliseestlased laiali, kes oma sugulaste juure maale ja provintsi, kes suvitama Pärnu või Narva-Jõesuhtu, kes ka tagasi välismaale, viies kaasa parimaid mälestusi oma suguvendadele-õdedele võõrsile. Suurem osa väliseestlasi jääb kodumaale sügiseni.

Väliseestlaste osa eesti allveelaevastiku soetamises.

Kodumaakaitse suurim üritus.

Hiljuti täitus viis aastat Eestile allveelaevastiku soetamise üritusest. Mõtte algataja tallinlane R. Friedemann mai kuul 1933. aastal hakkas koguma rahalisi annetusi, et kogutud rahaga ostetaks allveelaev. Mõni päev hiljem, s. o. 16. mail, andis R. Friedemann esimese vabalt kogutud summa 120 krooni üle sõjavägede staabi ülemale. Esimese üleantud summa hulgas oli suurim annetus praeguselt Vabariigi presidendilt K. Põts'ilt.

Tagasi vaadates selle riigikaitse vajaduse mõtet levitava organisatsiooni 5-aastase töö tulemustele, võib jaotada selle õilsa ja suure töö kolme perioodi:

Esimene periood: 13. 05. 33. a. kuni 30. 04. 1936. a. toimus korjandus allveelaevade hävitaja ehitamiseks, mis andis kr. 194.536,79.

Teisel perioodil 3. 05. 36. a. kuni 27. 10. 1937. a. koguti allveelaevade hävitajale relvade soetamiseks kr. 158.355,42.

Kolmandaks perioodiks on 28. 10. 37. a. alates praegu käsil olev vanametallide kogumine.

Vanametallide kogumise alates otsustas sihtkapitali juhatus koguda käesoleva aasta lõpuks vanametalle 1500 tonni, mille rahaline väärtus vastaks 7,5 milj. sendile. Kodanike heatahtlikku suhtumist sellesse isamaalikkude üritusse näitab aga see, et juba poole aastaga on ületatud ette nähtud norm 300 tonniga. Viimastel päevadel on annetuste kokkuvool kujunenud õige elavaks. Iga päev saadetakse sihtkapitali pealaoplatsele, Hollandi tän. 5, vanametalle 5—10 vagunit. Kõik see elevus sihtkapitali ürituse vastu lubab loota, et aasta lõpuks tõuseb kogutud vanametallide hulk 3000 tonnini.

Viie aasta jooksul on sihtkapitali juhatuse suutnud koguda 432.000 krooni. See on suurim summa, mis on kogutud Eestis annetuste näol rahvalt riigikaitseks ja üldse. Kogutud rahast on Vabariigi presidendi käsutusse juba üle antud allveelaevade hävitaja ehitamiseks kr. 320.000.—

Eesti iseleemise kindlustamise tähtsust kodanikud kodumaal on mõistnud ja mõistavad niivõrd päevselgelt ja teravalt, et nad pole hakanud ootama üldkorralduslikku, rükklikku algatust, ja nende isetegevuse ja siira ohvrimeelsuse tulemusena kaks tulnult allveelaeva juba ongi lisandunud kodumaa merepiiride kaitsejõudude hulka.

Töö jätkub väsimatu hooga. On loomulik, et ka allveelaevade hävitaja valmistamine ja relvastamine nõuab kulusid veelgi rohkem kui on kogunenud raha seniste annetuste näol.

Väliseestlaste osa selles õilsas aktsioonis on teada. Tegelikult igast maailmakaarest on tulnud annetusi selleks väliseestlastelt, — küll üksikisikutelt, küll Välis-Eesti organisatsioonidelt, sissetulekutena korraldatud pidudest jne. „Välis-Eesti“ toimetuse, tuues käesoleva lähida ülevaate korjanduste senises käigust, omalt poolt loodab kindlasti, et kord, kui saabuvad lõpparuanded, väliseestlaste osa selles ürituses ilmneks üllatavalt suurena. — See oleks üks alasid, milles võistlemine välis- ja kodueestlaste vahel võib ja tohib kujuneda avasjaks, ja juba senistegi andmete najal võib teha oletusi, et selles viimati kodueestlasil töesti tuleb „võtta müts maha“ väliseestlaste ees.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Möödunud kuu jooksul sõitis juba osa kodumaad külastama tulnud väliseestlasi tagasi oma endistesse asukohtadesse.

Rootsi-Ameerika linil siirdusid 20. juunil tagasi P.-Ameerikasse pr. Vilhelmine Märkson, Peter ja Ermilda ning Edward ja Hilda Moro. Viimased sõitsid Peace Riverisse, Alberta osariiki, Kana-dasse. 9. juulil sõitsid P.-Ameerikasse prof. Theodor Lippmaa, prl. Erika Kodran, pr. Helmi Brecker, prl. Linda Lindberg, pr. Amalie Clary, kongressi delegaat Fritz Kinna, pr. Aleksandra Berg oma tütreaga, pr. Galina Looode kahe tütega ja pr. Leena Tahves.

Sama laevaliiniga saabusid 14. juunil P.-Ameerikast pr. Vally Potral, Adolf Parts ja perekond Swanson.

Norddeutscher Lloyd Bremen'i liiniga sõitis 1. juulil Sacramentosse, Kaliforniasse prl. Miili Nõgene, kuna August Wax siirdus Seattlesse. 12. juulil sõitis P.-Ameerikasse prl. Lydia Kroitzky.

4. juulil sõitis a.-l. „Estonia'ga“ Stockholm tagasi Välis-Eesti kongressi delegaat pr. Marga Koljo-Sjöstrand.

Nõukogude Venest saabusid kodumaale Joosep Hintrop oma suure perekonnaga ja kooliõpetaja Ida Bergmann.

Juuni algul saabus peale pikemat matka Väike-Aasiast kodumaale tagasi lendur Kaarel Siniveer.

Kuuajalist puhkust New-Yorgis ja Washingtonis veetnud Ühendriikide peakonsulaadi sekretär Tallinnas prl. Alexandra Landsberg jõudis Tallinna tagasi 3. juulil.

Välis-Eesti tegelane Joh. Preast 65-aastane.

23. juulil s. a. pühitseb üks vanemapõlve südamaid Välis-Eesti tegelasi Johannes PREAST oma 65.-a. sünnipäeva.

Sünnipäevalapsel, kes kuni tänaseni on säilitanud kogu oma noorusliku elavuse ja erkuse, on seljataga eluhugu, mis oma tõhusa kirjususega on iseloomustavaks

igale edasijõudvale väliseestlasele. Ta sündis Raasikul, Harjumaal, ehitusmeistri pojana, õppis kihelkonnakoolis, tisleleriametit isa juures ja mudelitööd Viiegandi vabrikus Tallinnas, oli siis kaupmeheks ja siirdus 1906. a. poliitilise pagulasena Ameerikasse. Elas New Yorgis, Bostonis ja San Franciscos 1906—1914, 1917—21 ja 1923—31, vahepeal lähemaid aegu Eestis viibides. Jäädavalt asus Eestisse tagasi 1931. a., kus praegu elab Tallinnas maja-

omanikuna ja tõmbab kaasa ka V.-E. Ühingu töös korraldava toimkonna esimehena.

Seltskondlikus tegevuses on juubilaril silmapaistvaid teeneid juba noorpõlvest alates. Oma ajal oli ta Tallinnus „Estonia“ seltsis ja Küsitööliste Seltsis tegev peamiselt näitlejana ja näitejuhina, võõrsil viibides võttis agaralt osa sealsete eesti seltside tegevusest juhtiva jõuna, ka näitlejana ja näitejuhina. New Yorgis oli ta nädallehe „Uue Ilma“ asutajaid, tegev seltsides juhtiva jõuna ja viimati Eesti Haridusseltsi esimeheks. Oma viljaka seltskonnategevuse kestel on sünnipäevalaps lüüdnud ja mänginud 42 mitmesuguse organisatsiooni näitelaval, lüüdnud 34 laulukooris ning tegelema näitejuhina, lauljana ja liikmena kokku kuni 31 organisatsioonis. Soovime temale veel pikki ja päikesekiillaseid elu jõudeaegu!

Perekondlikke sündmusi väliseestlaste seas.

Hiljuti kodumaale saabunud Kanada eestlased, vennad Peeter ja Edward Moro abiellusid maikuu lõpul Tõrvas. Peeter Moro naitus Ermilda-Marie Lammasega, kuna Edward Moro võttis endale naiseks Hilda Lutzu. Moro'd on põlised Kanada eestlased ja omavad Peace River'it, Alberta osariigis nisufarmi ja veski. Juuni lõpul sõitsid kaks õnnelikkude abielumeest oma naistega tagasi Kanadasse.

Väliseesti Ühingu teated.

Pärast 3. ülemaailmse Väliseesti kongressi astus Väliseesti Ühingu juhatus kokku ning arutas peale jooksvate küsimuste ka juba tähtsamate ja kiiremate kongressi resolutsioonide elluviimise võimalusi. Otsustati esitada märgukirjad väliseestlaste jõuhakkide vabastamiseks tollimaksudest ja üldse tollivormaliteedi lähtustamiseks väliseestlaste suhtes. Ka otsustati asuda selgitama väliseestlaste maja ehitamise küsimust, maja osatähtsuse põhikirja väljatöötamisele jne.

Kodumaale tagasijõudvate Brasiilia eestlaste vastuvõtmiseks juuli keskpaiku sõidavad Ühingu korraldava toimkonna liikmed Valga, kus korraldavad vastuvõttu koos Ühingu Valga osakonnaga.

Ühingu liikmeteks võeti vastu:

Eber, Oskar, juukseärripidaja, Tartu.
Kalpus, Marta, Tallinn.
Kalpus, Marta, kooliõplane, Tallinn.
Kippar, Ants, konsulaadi sekretär, majandusteadlane, Hull.
Koitla, Aleksander, ärireisija, Nõmme.
Komi, Johannes, hotelli asjaajaja, Tallinn.
Leesmann, Aleksander, tööstur, Tallinn.

Luck, August Johannes, ärimees, Long Beach, Cal., USA.

Peterson, Endel, arveametnik, Tallinn.
Okelman, John, mehaanik, New York.
Rennig, Rudolf, agronoom-ärimees, Tallinn.

Sjöstrand-Koljo, Marga, helikunstnik, Stockholm.

Valtna, Eduard, riigiametnik, Tartu.

Haruldasi esemeid Väliseesti muuseumile.

Väliseesti kongressiks kodumaale saabunud Fidži saare eestlane K. Mäesepp annetas Väliseesti muuseumile Fidži saarte pärismaalaste poolt valmistatud lehviku, mis saarel kasvavast rohust punutud, ja kaepack'i puust käsitsipressitud ja sama puu mahlast valmistatud värvist joonistustega ilustatud Fidži saarte elanikkude seinavaiba.

Läti eestlaste ekskursioonid kodumaal.

Juuni algul korraldasid Aluksne ja Vana-Laitsna eesti algkooli õpilased ekskursiooni kodumaale. Ekskursiooni juhiks oli Aluksne eesti algkooli juhataja Karl Veber. Ekskursioon peatus Valgas, Tartus ja Tallinnas.

Lauhupeo ajal külastas ligi 60-liikmeline Läti eestlaste ekskursioon kodumaad. Ekskursiooni juhiks oli Valter Pihl.

Peale laulupidu sõitis Eestisse tutvuma meie põllumajanduskoolidega ja põlevkivitööstusega 20-liikmeline Ipiku eestlaste ekskursioon. Ekskursiooni juhiks oli Jüri Jürisson.

Eesti sakslased lähevad Breslausse ülemaailmsetele kõiksakslaste pidustustele.

23.—31. juulini toimuvad Saksamaal, Breslaus, ülemaailmsed kõiksakslaste spordi- ja võimlemispidustused, mis kestavad ligemale nädala.

Pidustused omavad erilist tähtsust ka välissakslaste koondamises ja organiseerimises. Teatavasti on eriti suurejooneliselt korraldatud välissakslaste liikumine, milliseks otstarbeks antakse määratud summasid. Nii võib Saksa riik olla kindel, et võõrsil asuv sakslane oma kodumaale kaotsi ei lähe. Igasugused välissakslaste kongressid ja päevad toimuvad väga suure osavõetuga ja omavad suurt tähtsust isegi Saksamaa välispoliitilise suuna määramisel.

Nii ka need ülemaailmsed pidustused, kuigi sportliku eesmärgiga, on jällegi lihtsaks välissakslaste sidumisel oma kodumaaga.

Ka Eestist sõidavad neile pidustustele kuuldavasti ligemale 200 sakslast. Peale nende võtavad pidustustest osa võistlejaina saksa sõudeklubid Eestis ühe neljalise kiirpaadiga.

Surma läbi lahkunud väliseestlasi.

23. mail suri Kalifornias, San Pedros vana väliseestlane Fred Neat (Nüit), kes kohapeal oli tuntud viie maja omanikuna. Kadumu maeti Wilmington'i surnuaeda, Kalifornias.

Reinhold Fridolin †

Ootamatult suri k. a. 25. juuni õhtul sildamenõrkusse Tallinna jaamas enne tagasisõitu Riiga kodumaa suurpidustusilt vanemaid ja tuntumaid eesti seltskonnategelasi Riias Reinhold Fridolin.

Kadunu, kes on jõudnud 66-a. vanuseikka, oli sündinud Pärnumaal 3. juun. 1872. a., siirdus Riiga 1844. a. ning asus kohe seltskonnategevusse Riia eestlaskonnas tolaegse Riia Eesti Karskusseltsi liikmena. Oli Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi üks asutajaid 1908. a., tegutsedes selles pidevalt kuni

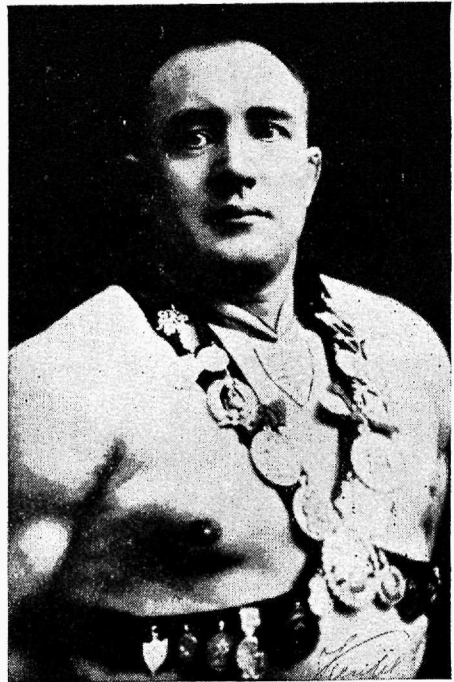
surmani juhatase, laulukoori ja näitetrupi liikmena ning võites oma agara ja tükise eestivaimulise tegevusega kõikide Riia eestlaste suure austuse ja lugupidamise. Andeka laulumehe REHA laulukooris võttis ta osa ka Eesti üldlahupidudest, mis talle alati kujunesid ilusamateks elusündmusteks.

Ja nüüd, samal hetkel, kui Lauulväljakul XI üldlaulupeo viimased võimsad lõpphelid kaikusid tõusid taevastesse kõrgustesse, ühes nendega sujus jäävasse vaikusse ka laulumehe süda. — T—1.

Austraalias suri raskejõustiklane J. Kentel.

Üks vanemaist eesti raskejõustiku harastajajast Jaan Kentel, kes väliseestlasena oli käinud läbi pika ja juhtumusriikka elutee mitmetes maades, suri oma farmis Austraalias Rookwood'is 4. juunil s. a. ja maeti Rookwood'i kalmistule.

J. Kentel, kes oli sündinud 9. juulil 1881. a. mõisavalitseja pojana Pülistvere kihelkonnas Imaveres, õppinud pagariametit Paides ja hiljem Tallinnas Feigneri juures, olles huvitunud raskejõustikust, sai oma esimese raskejõustiku-treeningu sajandi vahetusel Tallinnas tegutsenud „Linda“-klubi ruumides Maneeži tänaval,

Eesti maadleja Austraalias John Kentel †

Pilt on pärit J. Kentel'i hillgepäevilt Jokohamas, Jaapanis.

samas, kus harjutasid hiljem ka Laurich, Aberg j. t. Siirdus siis edasi Peterburisse, kus harjutas edasi, aasta pärast läks Viiburi, kus astus soome võimlemisseltsi „Reipas“ liikmeks ja hakkas maadlema. Soomes sai ta maadluses 20 auhinda, siirdus siis elukutselisena Siberisse ja sealt Hiinasse ning hiljem Jaapani. Jaapanis oli Kentelil suur edu. Ta oli mõnda aega raskejõustiku-instruktoriks, kogus raha ja ostis endale Austraalias farmi.

Eesti vanade maadlejate pere hõreneb järjest. Kentel oli üks neid väheseid, kes maadlejana pidas vastu kama ja suutis endale teenida lugupidamist ning ka varandust koguda. Puhaku ta rahus kauge Austraalia mullas! T. V.

Kirjanduslikke uudiseid.

Eesti Kirjanduse Seltsi väljaandel on ilmunud:

M. Kampmaa: **EESTI KIRJANDUSLOO PEAJOONED I.** 4. ümbertöötatud ja kirjandusteaduse uuematele seisukohtadele kohandatud trükk. 260 lk. 31 illustr. Hind 4 kr. 50 s., täiskalimgurkõites 5 kr. 50 s.

W. Stekel: KIRJAD EMALE KODU-SEST KASVATUSEST III. Puberteediaeg ja küpsemisaastad. Tõlkinud J. Kangur. 136 lk. Elav Teadus 79. Hind 1 kr., köites 1 kr. 50 s.

A. Anttila: SISSEJUHATUS UUS-AJA KIRJANDUSE PEAVOOLUDESSE. Tõlkinud F. Tuglas. 264 lk. Hind 3 kr. 50 s., täiskalingurköites 4 kr. 50 s.

L. Villecourt: LÜHIKE PRANTSUSE KEELE GRAMMATIKA. Trükki toimet. L. J. Vaganay. 76 lk. Hind 1 kr 75 s.

A. Tonska: THOMAS WOODROW WILSON. Redig. A. Miks. Suurmeeste Elulood 43. 136 lk. 4 illustr. Hind 1 kr. 50 s., köites 2 kr.

Kursisedel.

14. juulil 1938.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 U. S. A. dollar	„ 3.65	„ 3.72
100 Prantsuse fr.	„ 10.07	„ 10.37
100 Saksa riigim.	„ 147.10	„ 149.30
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti	„ 71.40	„ 72.50
100 Belgia belgat	„ 62.00	„ 63.00
100 Itaalia liiri	„ 19.21	„ 19.61
1 Austraalia naelst.	„ 13.60	„ —
1 Nõuk. Vene rubla	„ —.85	„ —

Kirjavahetusse

Välis-Eesti noortega soovib astuda Roland PIKKARU, 16 aastat vana, ehukoht Tallinnas, Estonia pst. 27—10.

Lugejate kirjakast.

PÕHIMÕTTEIST, MIS JÄID ARUTAMATA VÄLIS-EESTI KONGRESSIL.

Tõsised väliseestlased on sügavalt huvitatud oma kodumaa saatusest ja arengust, nagu seda tõendavad ka viimasel Välis-Eesti kongressil vastuvõetud resolutsioonid. Kuigi Välis-Eesti kongress haru-

tab vaid Välis-Eesti küsimusi, oleks see siiski sobivaks kohaks, kus väliseestlaskond saaks oma mõtteid ja arvamisi avaldada ka Kodu-Eesti korraldamise kohta. Väliseestlasele hakkab paljugi silma, mida kodueestlane ei märkagi. Märgive siin kas või võõraid, eriti saksapäraseid mõjusid, mis Kodu-Eestis avalduvad, olgu need siis kas või sõnade härraproua-preili tarvitamises, kultuuritamises, jne., millele juba varemgi on tähelepanu juhitud, nii elmisel Välis-Eesti kongressil kui ka „Välis-Eesti“ veergudel lugejate kirjakasti all.

Milles aga veelgi väliseestlastel oleks paljugi kaasa rääkida, on kodumaa ühtluse küsimus. Meil on rõhutatud Välis-Eesti ja Kodu-Eesti lähendamist üheks rahvastervikuks, mille teostamine on müüdugi vaid tervitatav. Aga siinjuures võib iga väliseestlane, kes innukalt pooldab seda rahvastervikluse mõtet, tõsta üles ka küsimuse, kas Kodu-Eesti ise on küllalt ühtlane?

Ühtlane Eesti tähendab olukorda, kus kõik eestlased võitlevad ühiselt oma üldvastastega kui ka üldraskustega, hoidudes, et omavahelised lahkkelid, mis võivad olla küllaltki loomulikud, ei tekitaks siiski eesti rahva ridades segadust, mis võib saada saatustlikuks Eesti riiklikule olemasolule.

Seesugust Eesti ühtlust tuleb mõista mõlemiti — nii vertikaalselt kui ka horisontaalselt.

Klassi- ja kihivaheid tuleb püüda kõigiti vähendada kooperatiivse vahekorra kasuks.

Mahajäänud rahva osaid ja maa-alasid ning linnasid tuleb aidata edenemises üldisele kõrgemale tasemele, kusjuures maa- ja küllaelu soodustused peavad kujunema võrdseteks linna omadega.

Tuleb hoiduda mõne maa-ala või linna eelistamisest teise või teiste maa-alade või linnade kuul, teiste sõnadega — tu-

Otsitakse

ADO MIHKELSON'I

pärit Pärnu maakonnast, Koonga vallast, kes elas 1909. a. Peterburis.

Palutakse Ado Mihkelson'i kohta saata võimalikult kõik andmed ka endistest kokkupuutumistest temaga aadressil: Eugenia Maripuu, Kalevi 53, Pärnu, Estonia.

leb hoiduda kolkapoliitikast — sektsionalistid.

Näiteks ei oleks kuidagi õige eelistada Põhja-Eestit Lõuna-Eestile, Tallinna Tartule, maad linnale (või vastupidi) jne. Kodu-Eestist on kuulda häält, mis räägib Tallinnasse „rahva ainelise ja vaimse vara kuhjumisest,“ Tartu „vaimust“ ja Eesti Vendeeks olemisest (Vendee on Prantsuse provints Läänes, kus rojalistid võitlesid revolutsioonilise vabariigi vastu aastatel 1793—1795.).

Kui hädasohtlik on sektsionalism rahvale ta heakäekäigule ning ta saatusele, tõendab Ühendriikide ajalugu. New Englandi osariigid, sektsionalismi poliitikat ajades, ähvardasid 1814. a. üldföderatsioonist lahkuda, mis oleks tühistanud

Ameerika revolutsiooni võidu. Sektsonalismi poliitika tagajärjeks oli Ameerikas suur laastav ja ohvriterikas sõda 1861.—1865. a. Ja veel praegugi teeb sektsionalismi poliitika takistusi tarviliste ülemaaliste reformide läbiviimiseks Ühendriikides.

Rahva ühtluse põhimõtte tugeneb eeskätt geograafilise demokraatia põhimõttele. Mida ühtlasem rahvas on, seda elulisem ja tugevam ta on.

Need on väliseestlase ja veel paljudegi väliseestlaste mõtted, mis peaksid leidma arvestamist Kodu-Eesti ülesehitavas töös, et sellele võiks küllaldase eduga ja efektiiviga kaasa aidata ka terve ja ühtlane väliseestlaskond.

Väliseestlane.

Vastutav toimetaja: Ernst Jürgens, tegevtoimetaja: Eduard Riisman; talitusjuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimishind: välismaal \$ 1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisideli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43. Tallinnas, 19. juulil 1938.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas 1938.

«Rahvaleht»

toob kõige enam teateid väliseestlastest

ja on muutunud selletõttu kodumaalt eemalviivate eestlaste lemmikleheks. Oma elava, värskete ja huvitava sisu ning pildirohkuse tõttu on «Rahvaleht» leidnud kõikjal palju sõpru. Tema veergudele ei pääse ükski rida, mis lugejale midagi ei ütleks. Ka kodumaa sündmustest ja välismaa uudistest saate tema kaudu täieliku ülevaate, sest

«RAHVALEHT» ilmub nüüd iga päev!

Tellige „Rahvalehte“ ühenduse pidamiseks kodumaaga!

«RAHVALEHT» maksab tellides välismaale kr. 4.— kuus.

Tallinn, Estonia, Pikk 54–58.

Nõudke ainult

Tuntud

Kaubamärk prov. H. Jürgens'i

BOR-THYMOL
seepi.

Kõrgemas headuses tualettseep vistrikute, tedretähedede, päikesepõletiku ja üleliigse higistamise vastu.

Teeb naha siledaks ja pehmeks.

Müük apteekides, rohu- ja teistes paremates kauplustes.

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud.

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud.

OSCAR STUDE TALLINNAS

Ekspeditsiooni äri.

Inkasso — Kinnitamine —
Laevaagendid.

Oma puksilrid ja laod
raudteeühendusega.
Oma autopark.

Koninklijke Nederlandsche
Stoomboot Maatschappij,
Amsterdam, esindaja.

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8,
Tartus, Ülikooli 44,
Valgas, Maleva 2,
Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas:
„Studeos“

Eesti Vabariigi 7. klassiloterii plaan.

I klass		II klass		III klass		IV klass	
Loosimine 29. ja 30. septembril 1938. a.		Loosimine 27. ja 28. oktoobril 1938. a. Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 22. oktoobril 1938. a.		Loosimine 30. nov. ja 1. det. 1938. a. Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 23. novembril 1938. a.		Loosimine 31. jaanuaril, 1., 2., 3., 4., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 13., 14., 15., 16., ja 17. veebruaril 1939. a. — Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 24. jaanuaril 1938. a.	
Suurim võit (õnnelik juhusel)	Kr. 25.000	Suurim võit (õnnelik juhusel)	Kr. 25.000	Suurim võit (õnnelik juhusel)	Kr. 25.000	Suurim võit (õnnelik juhusel)	Kr. 80.000
1 preemia 10,000 — 10,000 1 võit 15,000 — 15,000 1 " 7,000 — 7,000 1 " 5,000 — 5,000 2 võitu à 3,000 — 6,000 10 " 1,000 — 10,000 10 " 500 — 5,000 10 " 200 — 2,000 25 " 100 — 2,500 120 " 20 — 2,400 1000 " 10 — 10,000 3820 " 5 — 19,100	1 preemia 10,000 — 10,000 1 võit 15,000 — 15,000 1 " 7,000 — 7,000 1 " 5,000 — 5,000 2 võitu à 3,000 — 6,000 10 " 1,000 — 10,000 12 " 500 — 6,000 15 " 200 — 3,000 30 " 100 — 3,000 150 " 20 — 3,000 1200 " 10 — 12,000 4578 " 7 — 32,046	1 preemia 10,000 — 10,000 1 võit 15,000 — 15,000 1 " 7,000 — 7,000 1 " 5,000 — 5,000 2 võitu à 3,000 — 6,000 10 " 1,000 — 10,000 12 " 500 — 6,000 15 " 200 — 3,000 30 " 100 — 3,000 120 " 20 — 3,600 1000 " 10 — 12,000 4608 " 9 — 41,472	1 preem. 30,000 — 30,000 1 võit 50,000 — 50,000 1 " 25,000 — 25,000 1 " 15,000 — 15,000 2 võitu à 10,000 — 20,000 3 " 7,000 — 21,000 5 " 5,000 — 25,000 12 " 3,000 — 36,000 18 " 2,000 — 36,000 60 " 1,000 — 60,000 64 " 500 — 32,000 300 " 100 — 30,000 1200 " 30 — 36,000 49133 " 9 — 442,197				
5000 võitu + 1 dr. = 94.000		6000 võitu + 1 dr. = 112.046		5800 võitu + 1 dr. = 122.072		50.800 võitu + 1 dr. = 858.197	
<p> Piletid hind klassiviisi ostes iga klass 2 krooni; kõik 4 klassi korraga ostes 8 krooni. Poolpiletid (4 piletti) hind klassiviisi ostes iga klass 8 " " " " 4 " " " " 32 " " " " 1200 " " " " 30 — 36,000 Poolpiletiraam. (4 poolp.) hind klassiviisi ostes iga kl. 4 " " " " 4 " " " " 16 " " " " </p> <p> Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi piletti, ilma et tal oleks eelmise klassi piletti, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinna. Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pilettide müüdkohades, Välis-Eesti Ühingu, pankades, postiasutistes jne. Iga klassi piletille müük algab eelmise klassi võitude ilmumisel ja kestab loostamiseni. Pileteid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilettide keskmüügi kohas, Riigi Trükkikojas, Tallinnas, Nime van. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pilettide keskmüügi kohas, Riigi Trükkikojast järele, kui teillia on saanud ette pileti hinna ja saatekuudeks 10 senti iga saadetise kohta. Lunasaadetisena postiteel saadetakse pileteid välja ainult klassiviisi keskmüügi kohast, kui teillia on saanud ette lunasaatekuulu 25 senti hiljemalt 20 päeva enne loostist. </p> <p> Võidu korral I, II või III klassis võidavad piletiraamatuse kõik 4 piletti, sest iga võitnud raamatu numbril kohta loositakse selle raamatu 4 piletti vahel välja 4 võitu. IV klassis langeb igaile raamatule kindlasti üks võit, mis loositakse kohe selle raamatu 4-ja pileti vahel. </p>							